

Встреча с представителями КалмГУ

С 27 по 30 мая ЗКУ им. М. Утемисова встретился с представителями Калмыцкого государственного университета имени Б.Э.Городовикова.

За время визита наши коллеги:

- провели ряд мастер-классов на естественно-географическом, филологическом и педагогическом факультетах;

- приняли участие в обсуждении вопросов сотрудничества в области совместной подготовки аспирантов, академического обмена преподавателями и студентами в рамках реализации договора о сотрудничестве.

28 мая состоялась встреча с проректором по научной работе и международным связям, профессором Ахмеденовым К.М., на которой были детально проработаны вопросы совместной работы по подготовке докторантов ЗКУ.

Важно отметить, что уже в декабре 2024 года два аспиранта ЗКУ Абдираимова Э.Х. и Абугалиева Г.С., обучающиеся в Калмыцком государственном университете им.Б.Э.Городовикова под научным руководством

профессора Кекеевой Зинаиды Очировны, представляют свои диссертации к защите.

Уверены, что наше плодотворное сотрудничество с КалмГУ будет и дальше развиваться, принося новые возможности и достижения для обеих сторон!

31 мая 2024 года прошел ряд встреч с руководством научных и научно-образовательных организации г.Алматы. Первая встреча состоялась с Членом Правления-Проректором по научно-инновационной деятельности НАО «Казахский национальный университет имени аль-Фараби» Ж.Н.Айтжановой, деканом факультета географии и природопользования А.С. Актымбаевой. Во время встречи были обсуждены вопросы укрепления двусторонних отношений между вузами.

Новые проекты и перспективы сотрудничества

Достигнуты договоренности взаимодействия по широкому кругу вопросов: совместная реализация научно-исследовательских проектов, коммерциализация научных проектов в области Науки о Земле и окружающей среде, организация и проведение совместных летних школ, научных стажировок для магистрантов, докторантов и молодых ученых. После ознакомился с современной материально-технической базой научного центра «Устойчивое развитие и рациональное природопользование», Казахстанско-китайскую лаборатории «Технология дистанционного зондирования и применения» и научных лаборатории факультета химии и химической технологии.

Вторая встреча была с заместителем Генерального директора по науке Института зоологии М.А.Чириковой и с ведущим научным сотрудником лаборатории орнитологии и герпетологии Т.Н.Дуйсебаевой. Были обсуждены вопросы расширения совместной реализации научных исследований в области биоразнообразия животного мира Казахстана.

Третья встреча состоялась с генеральным директором РГП на ПХВ «Институт археологии им. А.Х.Маргулана» Комитета науки МОН РК Аканом Онгарулы. С ним обсуждены вопросы реализации научных проектов в области археологии, древней истории и культуры.

ГҮЛ ШОҚТАРЫ ҚОЙЫЛДЫ

31 мамыр – Қазақстан тарихының ең қайғылы беттерінің бірі - жаппай саяси қуғын-сүргін және миллиондаған адамның қаза болуына әкеп соққан ашаршылық.

Қуғын-сүргін жылдары ішінде Қазақстан аумағында құрылған лагерьлерге 5 миллионнан астам адам жіберілді.

Бұл күні біз ұжымдастыру жылдарында аштыққа ұшырағандарды, сондай-ақ туған жерінен кетуге мәжбүр болғандарды да еске аламыз. Сол жылдардағы орасан зор адам шығыны мен тағдыр тауқыметі әрбір азаматтың жүрегіне жара салды.

Тоталитаризмнен зардап шеккен көптеген ұлт өкілдері үшін қазақ жері құтты мекенге айналды.

Ата-бабаларымыздан дарыған қайсарлық пен төзімділіктің арқасында қатаң сыннан абыроймен өтіп, біртұтас ұлт ретінде бірігуге мүмкіндік алдық.

Қуғын-сүргін арқылы 100 мыңға жуық қазақстандық өтті. 20 мыңы атылды. Жазықсыз жазаланғандардың қатарында Ә.Бөкейхан, А.Байтұрсынұлы, М.Тынышбаев, М.Дулатұлы, Т.Рысқұлов, М.Жұмабаев, С.Сейфуллин, І.Жансүгіров, Б.Майлин, С.Асфендияров сияқты мемлекет және қоғам қайраткерлері, ұлт зиялылары болды.

Солардың ішінде Батыс өңірі Сырым ауданының тумасы, әкесі үшін қудаланып, тіпті оқуынан да шығарылған қазақтың намысты, қайратты қызы Шахзада Аронқызы Шонанова да болды.

31 мамыр күні М.Өтемисов атындағы Батыс Қазақстан университетінде осындай қазақтың батыр қызын еске алуға арналған жиын өткізілді. Шараға қатысқандар естеліктермен бөлісіп, арнайы тақтайшаға гүл шоқтарын қойды.

Киберқылмыс – жаңа қылмыстық қауіп

Махамбет университетінде киберқылмысқа қарсы дәріс ұйымдастырылды. Арнайы спикер ретінде шақырылған полиция қызметкері қазіргі таңда өршіп тұрған қылмыс түрінің қалай орын алатынын, сақтану жолдары туралы ақпарат берді. Осы орайда айта кетерлігі алаяқтық құрбандары арасында мемлекеттік қызметшілер мен білім беру саласы қызметкері көбейген.

Спикер алаяқтардан қорғану тәсілдерімен бөлісті:

- * Желіде қиын құпия сөздерді қолданыңыз және оларды үнемі өзгертіп отырыңыз.
- * Белгісіз сілтемелерді ашаңыз.
- * Интернеттегі бейтаныс адамдармен сөйлескенде сақ болыңыз.
- * Жеке деректеріңізді, соның ішінде банктік карта деректерін ешкімге бермеңіз.
- * Антивирустық бағдарламалық құралды орнатыңыз және оның жаңартуларын қадағалаңыз.

* Интернетте сатып алу кезінде ақпараттың таралуына жол бермеңіз.

Қырағылық пен сақтық - бұл сіздің киберқылмыспен күресудегі басты қаруыңыз!

ДЕНЬ КАРЬЕРЫ

Западно-Казахстанский университет имени М.Утемисова в рамках стратегии активной поддержки своих студентов и выпускников в достижении профессиональных высот провел ежегодное мероприятие «День карьеры».

Главная цель мероприятия заключалась в обеспечении возможности для выпускников университета встретиться с потенциальными работодателями, провести с ними прямые собеседования, задать интересующие вопросы и получить на них ответы, а также предоставить резюме для рассмотрения со стороны нужных учреждений. Такой подход позволяет

студентам эффективно начать свою профессиональную карьеру, а также способствует улучшению рейтинга университета и его выпускников в сфере занятости.

В мероприятии приняли участие представители областного (городского) центра занятости, управлений, областного ресурсного центра по культуре и работе с молодежью, управлений образования, спорта и других важных сфер. Среди участников также были компания «Карачаганак Петролеум Оперейтинг Б.В.», Национальный банк Республики Казахстан, областные

и городские суды, прокуратура, а также представители библиотек, управления предпринимательства, образовательных учреждений и многих других.

В «Дне карьеры» приняли участие студенты, завершившие обучение по 60 образовательным программам. Мероприятие включало в себя торжественную и рабочую части, предоставляя участникам возможность не только получить информацию о вакансиях и карьерных перспективах, но и обменяться опытом и контактами с представителями различных организаций.

Махамбет университетінде Орал қаласының 15 жеке білім беру ұйымдарының өкілдерімен кездесу ұйымдастырылды. Іс-шараның мақсаты 4-курс түлектерін жұмысқа орналастыруға жәрдемдесу.

Жұмыс табуға жәрдем

Кездесу барысында білім беру мекемелерінің өкілдері өз ұйымдарын, бос жұмыс орындарын және кандидаттарға қойылатын талаптарды таныстырды. Студенттер білім беру саласындағы мансаптық мүмкіндіктер туралы білуге, қызықтыратын сұрақтар қоюға және пайдалы байланыстар орнатуға мүмкіндік алды.

«Біз жұмыс берушілердің шақыруымызға жауап беріп, осы кездесуге қатысқанына қуаныштымыз», – дейді БҚУ Мансап және жұмысқа орналастыру орталығының басшысы Т.Ермеқалиев. «Бұл біздің студенттерге жұмыс берушілермен танысуға, бос жұмыс орындарына үміткерлерге қойылатын талаптар туралы білуге және білім беру саласындағы мансабын бастауға тамаша мүмкіндік».

Іс-шара екі тарап үшін де жемісті болды. Махамбет университеті түлектерін еңбек нарығында сұранысқа ие мамандармен қамтамасыз ету үшін жұмыс берушілермен ынтымақтастықты дамытады.

ЖАС ОҚЫТУШЫ МЕКТЕБІ:

жоғары оқу орындарында оқытудың дәстүрлі және инновациялық әдістері

М.Өтемисов атындағы Батыс Қазақстан университетінде жаңа жоба «Жас оқытушы мектебі» құрылды. Мектеп жанынан 1-3 жыл жұмыс өтілі бар жас оқытушыларға 2023 жылдың 13 қарашасынан 2024 жылдың 23 мамыр аралығында жас педагогикалық қызметкерлерінің біліктілігін арттыру мақсатында әдістемелік жұмыс және білім беру технологиялары бөлімінің ұйымдастыруымен «Жас оқытушы мектебі: жоғары оқу орындарында оқытудың дәстүрлі және инновациялық әдістері» тақырыбында 72 сағат көлемінде біліктілікті арттыру курсы өтіліп, сертификаттар табысталды.

Жас оқытушы мектебінің мақсаты - жас оқытушыларға оқу жұмыстарын дайындау және өткізуге, оқу-әдістемелік материалдар мен аудиториядан тыс іс-шараларды әзірлеуге көмек көрсету.

Жас оқытушы мектебінің міндеттері:

- жас оқытушыларды Қазақстанда және шетелде жоғары кәсіптік білім берудің даму үрдістерімен, білім беру жүйесінің құқықтық және нормативтік негіздерімен таныстыру;
- әдістеме және педагогика білімін жетілдіруге көмек көрсету;
- жас оқытушылардың білім беру үдерісін, сондай-ақ университет қабырғасында ғылыми-педагогикалық қызметті іске асыруға дайындық деңгейін арттыруға жәрдемдесу;
- университеттің педагогикалық қызметіне жас оқытушылардың бейімделу процесін жеделдету;
- кәсіби өзін-өзі жүзеге асыру үшін жағдай жасау: ғылыми-әдістемелік деңгейлерін көтеру, педагогикалық шеберлігін өсіру;

«Жас оқытушы мектебі» жанынан жүргізілген курсты университеттің аға оқытушылары, профессор, доцент оқытушылары және педагогикалық шеберлік орталығы Орал қаласындағы филиалының тренер, оқытушылары дәрістер оқып, практикалық сабақтар өткізді.

«Жас оқытушы мектебі» біліктілікті арттыру курсының бағдарламасы педагогтардың кәсіби даярлығын арттырып, өз ісін жоспарлай алуына, өзінің нақты мақсаттарын болжап, көріп, оқу үрдісін ұйымдастыра алу шеберлігін

шыңдауына маңызы өте зор.

Курс бағдарламасы 4 модульден тұрады. 1-модуль: ЖОО нормативтік-құқықтық құжаттары, Жоғары мектептің педагогикасы және психологиясына арналған, ҚР «Білім туралы» Заңы, Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты, Білім беру қызметіне қойылатын біліктілік талаптарын және оларға сәйкестікті растайтын құжаттар, тізбесін бекіту туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 17 маусымдағы № 391 бұйрығы, Жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдары қызметінің үлгілік қағидалары, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 30 қазандағы № 595 бұйрығы. Жоғары мектеп педагогикасы, Болон процесі және қазіргі әлемдегі білім беру жүйелерінің интеграциясы, жоғары мектеп дидактикасы іске асырылады.

2-модуль: Жоғары оқу орнында оқытуды ұйымдастыру формалары. Жоғары оқу орнының заманауи оқытушысы, жоғары мектеп оқытушыларының кәсіби педагогикалық мәдениеті, жоғары мектеп оқытушысының дәріс оқу

шеберлігі, ЖОО-дағы семинар және практикалық сабақтар, ЖОО-да білім алушылардың өз бетімен жұмысы және оны ұйымдастыру қарастырылған.

3-модульде жоғары мектептегі оқыту әдістері. Интербелсенді оқытудың мәні мен оқыту әдістері, белсенді оқыту әдістері сипатталады.

4-модульде жоғары мектепте оқыту процесін ұйымдастырудың жаңа технологиялары. Педагогикалық технологиялар және олардың жіктелуі.

Оқу үдерісін ұйымдастыру кезінде курсқа қатысушылардың білімін бақылау және бағалау мақсатында өзіндік жұмыстар, жеке сабақтар, шығармаларды меңгеру үлгілерін көрсету жүргізілді. Сонымен қатар, курсты жүргізуші тәлімгерлер курсқа қатысушылардың сабақтарына қатысып, кеңес беріп, әдістемелік көмек көрсетті.

Жалпы, жас оқытушылардың және курсқа әр факультеттен қатысқан әдіскерлердің пікірінше курста талқыландырылған тақырыптар үлкен қызығушылық тудырды, жас оқытушылардың болашақта кәсіби қызметіне көмектеседі деген үміт береді.

Д.Т.УТЕУЛИЕВА,
әдістемелік жұмыс және білім беру
технологиялары бөлімінің жетекшісі,
А.Ж. ТУЛЕГЕНОВА,
әдістемелік жұмыс және білім беру
технологиялары бөлімінің әдіскері.

УНИВЕРСИТЕТ ҒАЛЫМДАРЫ ӨСІМДІКТІҢ ЖАҢА ТҮРІН ТАПТЫ

М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті «Индер-2024» халықаралық ғылыми экспедициясын өткізді. Экспедиция жұмысына В.Татищев атындағы Астрахань мемлекеттік университетінің іргелі биология кафедрасының профессоры Алексей Лактионов, Ресей Ғылым Академиясының Орал бөлімшесінің ботаникалық бағының эксперименттік экология және өсімдіктерді бейімдеу зертханасының меңгерушісі Михаил Князев қатысты.

Қазақстан Республикасы мен Ресей Федерациясының ботаника, зоология және экология мамандары Индер тұз күмбезді ауданының табиғи кешенінің экожүйесі мен биоәртүрлілігіне бірлескен зерттеулер жүргізді. Ғалымдар экспедициялық далалық жұмыстар барысында биотоптарды сипаттай отырып, ботаникалық, биогеографиялық және геоботаникалық зерттеулер жүргізді.

Экспедицияның негізгі мақсаты Қазақстанның Батыс Қазақстан және Атырау облыстарында жаңа трансшекаралық ерекше қорғалатын табиғи аумақты құру үшін табиғи экожүйелерге антропогендік әсері аз аумақтарды таңдау болды. Ботаникалық зерттеулердің

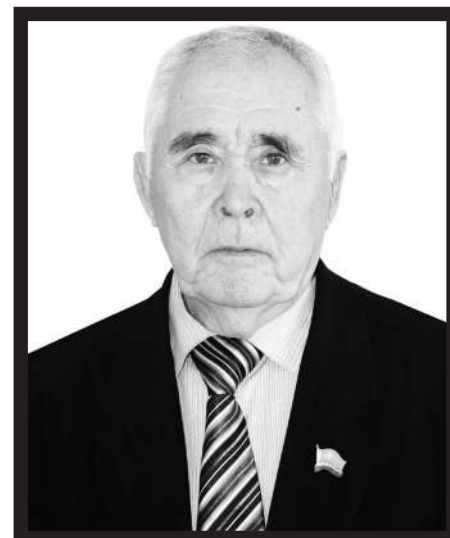
нәтижелері бойынша «Астрагалус (Astragalus L.)» тұқымдасының ғылым үшін жаңа өсімдік түрі табылды. Бұл жаңалық Қазақстанның биоалуантүрлілігін сақтау мен зерттеудің маңыздылығын атап өтіп, ғылымға елеулі үлес болып табылады.

Сондай-ақ 70 жылда алғаш рет Индер тауларының герпетофаунасының тізімі тағы бір түрмен – сужыланымен толықтырылды. Ол Индер көлінің солтүстік-батыс бөлігіндегі суға толы карст ойпатынан табылды. Бұрын ол 1949-1950 жылдары Индер көлінің маңында табылған еді.

Индер тұз күмбезді ауданының аумағы ғылым үшін жоғары құндылық және жаңа ерекше қорғалатын табиғи аумақты құруға үміткер болып табылады.

КӨҢІЛ АЙТАМЫЗ!

М.Өтемісов атындағы БҚУ Педагогика факультетінің доценті, ҚР Еңбек сіңірген жаттықтырушысы Исмағұлов Қамеш Исмағұлұлы дүниеден озуына байланысты отбасына, жақындарына көңіл айтамыз!

Қамеш Исмағұлов - Ақжайық өңірінде самбо спортын өркендетуге өлшеусіз үлес қосқан, бүкіл саналы ғұмырын сарп еткен кәсіби білікті маман.

«КСРО спорт шебері», «ҚР білім озаты», «ҚР еңбек сіңірген жаттықтырушысы», «ҚР құрметті спорт қайраткері» атақтарының, «КСРО ағарту ісінің үздігі» төсбелгісімен, «Еңбек ардагері», «Тың және тыңайған жерлерді игеру үшін», «БҚМУ-75 жыл» медальдарының иегері. М.Өтемісов атындағы БҚУ-дың «Университетке данқ әкелген тұлға» номинациясының 2008 жылғы иегері.

Қазіргі таңда көптеген дүбірлі додаларда топ жарып жүрген дүлдүл спортшылар Қамеш Исмағұлұлын ұстазымыз деп ұлықтайды, оның мектебінен өткендіктерін мақтан тұтады. Қ.Исмағұлов тек М.Өтемісов атындағы БҚУ-дың ғана емес, өлкеміздің мақтанышына айналған дара тұлға. Оның спортта салған сара жолы мен өнегелі өмір мектебі өскелең ұрпаққа үлгі болмақ!

Қамеш Исмағұлұлының отбасына БҚУ ұжымы атынан көңіл айтамыз!

Новые проекты и перспективы сотрудничества

31 мая 2024 года провел ряд встреч с руководством научных и научно-образовательных организаций г.Алматы. Первая встреча состоялась с Членом Правления-Проректором по научно-инновационной деятельности НАО «Казахский национальный университет имени аль-Фараби» Ж.Н. Айтжановой., деканом факультета географии и природопользования А.С. Актымбаевой. Во время встречи были обсуждены вопросы укрепления двусторонних отношений между вузами. Достигнуты договоренности взаимодействия по широкому кругу вопросов: совместная реализация научно-исследовательских проектов, коммерциализация научных проектов в области Науки о Земле и окружающей среде, организация и проведение совместных летних школ, научных стажировок для магистрантов, докторантов и молодых ученых. После ознакомился с современной материально-технической базой научного центра «Устойчивое развитие

и рациональное природопользование», Казахстанско-китайскую лабораторию «Технология дистанционного зондирования и применения» и научных лаборатории факультета химии и химической технологии.

Вторая встреча была с заместителем Генерального директора по науке Института зоологии М.А.Чириковой и с ведущим научным сотрудником лаборатории орнитологии и герпетологии Т.Н.Дуйсебаевой. Были обсуждены вопросы расширения совместной реализации научных исследований в области биоразнообразия животного мира Казахстана.

Третья встреча состоялась с генеральным директором

РГП на ПХВ «Институт археологии им. А.Х.Маргулана» Комитета науки МОН РК Аканом Онгарулы. С ним обсуждены вопросы реализации научных проектов в области археологии, древней истории и культуры.

Далалық сараман

Жыл сайынғы дәстүр бойынша Химия-Биология – 31 тобының студенттері ботаника курсынан далалық сараманға шығып, өлкеміздің өсімдік жамылғысы мен флорасымен танысып, жоғары сатылы гүлді өсімдіктердің үлгілері жиналып, өсімдік қауымдастықтарына геоботаникалық сипаттама жасалды. Далалық сараман PhD, аға оқытушы Сарсенова Асемгуль Нурсаиновнаның жетекшілігімен өтті.

Сараман барысында аймағымызда кең таралған, сондай-ақ сирек кездесетін өсімдік түрлерін де тіркедік. Өсімдіктер таралу аймағына сай өсімдіктің қауымдастықтарының түрлік құрамы айқындалып, биологиялық және экологиялық ерекшеліктері де сипатталды. Далалық зерттеу жұмыстары Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы шегіндегі Агробиостанция аумағының орманды алқабы мен сай-жыраларын және Жеңіс алаңы саябағы аумағын қамтыды. Сараман нәтижесінде аймақта таралған *Asteraceae* (Күрделігүлділер), *Poaceae* (Астық), *Brassicaceae*

(Орамжапырақ немесе Крестгүлділер), *Cannabaceae* (Қарасора), *Rosaceae* (Раушангүлділер), *Fabaceae* (Бұршақ), *Paraveraceae* (Көкнәр) т.б тұқымдастарына жататын өсімдіктерді анықтадық. Сонымен қатар, өлкемізде эндем, сирек кездесетін, Қазақстан Республикасының Қызыл Кітабына енген бірқатар түрлерге бай екенін де сараман барысында түртіп алдық. Сондай түрлердің қатарына *Ornithogalum fischerianum* Krasch. (Фишер құсқұттігені) өсімдігі жатады. Құсқұттіген туысы бар-жоғы 150 түрді біріктіреді. Демек өте сирек кездесетін өсімдік

түрі. Көпжылдық шөптесін өсімдік. Өсімдік ұзындығы 25-40 см және қалыңдығы 1-2 мм. Жапырақтары сұр-жасыл түсті, сабақтың төменгі бөлігінде орналасқан. Жапырақтар саны 4-6. Гүлшоғыры – шашақгүл, ұзындығы 6-12 см құрайды. Гүл сағағы 1-2,5 см, гүлдену кезінде қиғаш жоғары бағытталған. Гүл серігінің жапырақшалары сопақша-эллипс тәрізді. Жемісі-үш қырлы қауашақ. Оның басқа өсімдіктерден ерекшелігі - гүлдері ұзартылған цилиндрлік шашақ гүлшоғырына жинақталған, гүл сағағы гүлденудің соңында гүлшоғыр бойына бірігеді. Негізінен далалық аймақтарда, шалғынды жерлерде кездеседі.

Жалпы далалық сараман 27. 05 – 31 .05. 2024 аралығында өтті. Далалық сараманның қысқа мерзім аралығында болуына қарамастан бұл бізге мол тәжірибесімен жадымызда сақталады. Мұғалімдік дағды мен құзіреттіліктерімізді шыңдай түсуге, сонымен қатар теориялық білімімізді практикалық біліммен ұштастыра алуға үлкен бір мүмкіндік сыйлады.

Азамат соғысы аяқталғаннан кейін кеңес халқын тағы бір зұлмат ауыр сынақ күтіп тұрды. 1921 жылғы қыста қардың, жазда жауынның болмауы кеңес елінің көптеген өңірлерін әсіресе, Еділ бойы аудандарын құрғақшылыққа ұшыратып, оның соңы ашаршылық нәубетіне әкелді. 1921 жылдың күзіне қарай бүкіл ел бойынша 20 миллионнан астам адам аштыққа ұшырады. Ал 1920-1922 жылдары Бөкей губерниясының халқы да ашаршылық қасіретін басынан өткізгенін Батыс Қазақстан облыстық мемлекеттік архив қорында сақталған тарихи деректер дәлелдейді.

Демек, біріншіден, азаматтық қарсыласу соғысы, өлкедегі ақ гвардияшылар мен казак әскерлерінің жергілікті халықты қырып-жойып тонаушылық көрсеткен қиянаты, озбырлығы, екіншіден, өлкеде орны алған қуаңшылық, жұт салдарынан жаппай малдың қырылуы 1920-1922 жылдары Бөкей губерниясының халқын ашаршылыққа ұшыратып, күйзелтті.

Мәселен, осы кезеңде Бөкей губерниясындағы жылқы саны 146,0 мыңнан 49,0 мыңға, ал қой басы 1,3 миллионнан 0,4 миллионға кемиді. Сөйтіп, 1921 жылы Бөкей өлкесінде соғысқа дейінгі мал санының 20% ғана қалады.

Ашаршылыққа ұшыраған елдегі халықтың ауыр жағдайын сол кезеңде Тарғын уездік Кеңесі атқару комитетінің төрағасы болған Х. Чурин: «1919-1921

адамға жалшылыққа тұрыпты. Сол жылы мал қырылып, жалдаған қожалары жұтап, аштан өліпті де, Тұралаиев талай жер жүріп, уезд орталығына әрең жетіпті. Бейшара күптей болып ісіп кеткен, көздері мүлдем көрінбейді. Мен үй иелеріне алдын ала ескертіп, оған тамақты бірден көп бермеу керек дедім, ал ол үй иесінің берген тамағын місе тұтпай қайта-қайта тамақ сұрап жалына бастады. Бірден тамақ көп жесе, өліп кететінін ескерткеннен кейін ғана ол біраз тынышталды. Үй иесі әйел қалған тамақты тығып қойыпты. Мен ол ауылдан кетіп қалдым. Ал әлгі адам әйелдің қалған тамақты қайда қойғанын байқап қалса керек, үйдегілер сыртқа шығысымен қалған тамақты алып жейді де үйден кетеді. Екі жүз қадамдай жерге барғанда ауырып, ойбайлап, домалап, жылап-еңіреп ажалдан құтқара көріңдер деп жалбарынады. Бірақ ол сорлының өміріне араша тұруға мүмкіндік болмаған, бейшара тамаққа тойғаннан кейін үш сағаттан соң ауыр азаптан өледі», - деп жазды.

Бүкілроссиялық Орталық Атқару комитетінің (БОАК) дерегі бойынша 1921 жылдың 8 шілдесінде ашыққан адамдарға жәрдем беру үшін арнайы комиссия (ЦК Помгол) құрылады. БОАК-нің төрағасы М.И.Калинин басқарған бұл комиссияның негізгі міндеттері: аштықтың көлемін анықтау, жеке губерниялар мен уездерден келіп түскен шағымдарды қарастыру, ашаршылыққа қарсы күрес қызмет түрлерін ұйымдастыру болды.

Бөкей өлкесіндегі ашаршылық апаты сүзек, тырысқақ, оба және басқа да, қауіпті жұқпалы аурулармен қоса қабат жүргенін Бөкей губерниялық денсаулық сақтау бөлім меңгерушісінің 1922 жылы 30 қазан күні губерниялық аштық салдарымен күрес комиссиясы-на берген мына мәлімдемесінен анық көреміз: «6 ай бойынша, яғни, 1 қаңтар – 1 шілде аралығында іш сүзегінен 118 адам ауырып, 8-і қайтыс болды, бөртпе сүзегінен 232 адам ауырып, 35-і қайтыс болды, аштық салдарынан 1272 адам ауырып, 255 -і қайтыс болды. 423 адам тырысқақпен ауырып, 227-і өлді». Бұл архив дерегін жоғарыда айтылған Х.Чуриннің: «1922 жылдың басында аштықтың етек алғаны соншалық, үкімет ашығып жатқан халыққа азық-түлік жөнінен дереу жәрдем беруге мәжбүр болды. Губерниялық және уездік азық-түлік комитеттері жергілікті Советтер арқылы ашыққандарға азық-түлік өнімдерін – ұн, шай, өсімдік майын үлестіріп бере бастады. Елді мекендерде, поселкелерде, темір жол станцияларында аштарға арнап тамақтандыру пункттері және олардың жанынан жатаханалар ұйымдастырылды. Үкімет тарапынан көрсетілген көмек мөлшерін толық келтіре алмаймын. Дегенмен осы көмектің арқасында көптеген отбасылар өлімнен аман қалды» деген естелігі дәлеледей түседі.

Осылайша Бөкей губерниясындағы ашаршылықтың салдарынан халықтың жаппай қатерлі жұқпалы ауруларға

БӨКЕЙ ДАЛАСЫНДАҒЫ АШАРШЫЛЫҚ ҚАСІРЕТІ

жылдарда, әсіресе Бөкей губерниясы мен оған шектес облыстарда бандалық әрекет күшейіп кетті. ... 1921 жыл өте ауыр болды. Волга және Бөкей губерниясында болған қуаңшылық салдарынан халық ашаршылыққа ұшырады. Аштықпен қабаттасып, сүзек, тырысқақ аурулары етек алды. Бөкей губерниясының оңтүстік шағыл құмды бөлігінің жағдайы өзгелерден біршама тәуір болды. Олар құмда өскен құмаршықпен күнелтіс жасады. Бұл аймақта мал жайылымы да жақсы болды. Ал облыстың құрғақ далалы Тарғын, Таловка, Жаңақала уездерінің халқы ашаршылықтан мықтап жапа шекті. Бұл елдер қолындағы бар малын сойып алды. Бірақ астықсыз бір ғана ет адамға жөнді азық бола алмады. 1921 жылдың аяқ кезінде көптеген отбасылар әбден ашығып өле бастады. Жұт жеті ағайынды дегендей, осындайда жау жағадан алып, ақ гвардияшыл бандалар да жауыздықты өршітті. Олар онсыз да ашығып отырған халықтың ақтық астығын, малын тартып алып, талан таражға түсірді», - деп баяндайды.

Демек, 1921 жылдың тамыз айында Қазақстанның Орынбор, Ақтөбе, Орал және Қостанай губерниялары мен бірге Бөкей губерниясы да аштықтан зардап шеккен аймақтар тізіміне ресми түрде енгізілді. Бұл губернияларда ашаршылық 1558927 тұрғыны бар 1048100 шаршы метр аумақты қамтып, барлық ашыққан адамдар саны 1508900, оның ішінде 176500 адам Бөкей губерниясының үлесіне тиеді.

1921 жылдан бастап Бөкей губерниясында, әсіресе Тарғын, Талов уезінің жерлеріндегі ашаршылық қасіреті туралы Х.Чурин «Дауылды жылдарда» атты еңбегінде: «Бөкей губерниясының тек солтүстік шағыл құмды бөлігінің жағдайы өзгелерден біршама тәуір болды. Олар құмда өскен құмаршықпен күнелтіс жасады. Бұл аймақта мал жайылымы да жақсы болды. Ал облыстың құрғақ далалы Тарғын, Таловка, Жаңақала, уездерінің халқы ашаршылықтан мықтап жапа шекті. Бұл елдер қолындағы бар малын сойып, алды, бірақ астықсыз бір ғана ет адамға жөнді азық бола алмады. 1921 жылдың аяқ кезінде көптеген отбасылар әбден ашығып, өле бастады. Жұт жеті ағайынды дегендей, осындайда ақ гвардияшыл бандылар да жауыздықты өршітті. Олар онсыз да ашығып отырған халықтың ақтық астығын, малын тартып алып, талан-таражға түсірді», - деп баяндайды. Сондай-ақ аштық аптын көзімен көрген ол: «1921-1922 жылдардың қысында адамдар аштан көп өлді. Уезд орталығы болған кенттің көшелерінде біз таңғы сағат 5-6-ларда кейде ондаған адам өліктерін жинайтынбыз. Мынандай бір оқиға менің есімде қалыпты. 1922 жылы май айында бір күні Жәнібек поселкесіне жақын жердегі танысымның үйіне бардым. Сол кезде әлдеқайдан жаяулап бір аш адам келді. Ол баяғы жалшы Нәби Тұралиев екен. 1921 жылы алыстағы бір дәулетті

1922 жылдан бастап аштық Бөкей губерниясында, әсіресе Тарғын, Талов және Жаңақала аудандарында өрши түседі. Жергілікті өкімет органдарының аштықпен күрес жөніндегі қызметі және республика үкіметінің ашыққан аудандарға көмегі туралы губерниядағы ашаршылық қасіретін көзімен көрген Х.Чурин мен Ж.Сәрсекөвтың жазбаларында былайша сипатталады: «...мемлекет тарапынан көрсетілген көмекке қоса жергілікті жерлерден қосымша көмек көздерін іздестіруге тура келді. Теміржолдан шалғайдағы құм жоталары арасында жатқан болыстардың бірқатар адамдарын құтқару үшін төтенше жедел шаралар қолданылды. Ашыққан халыққа көмек көрсету мәселесін шешу үшін Жәнібекке С. Меңдешов келді. «Сіздер әлі жас болсаңыздар да, – деді ол – дегенмен уезді басқарып отырсыздар ... партия мен үкімет сіздерге барлық адамдарды аштықтан құтқару міндетін жүктеп отыр. Ауқатты шаруалардың мүмкіндіктерін қарастыру қажет, революциялық заңның революциялық қатал тәртібі де болады. Осыдан кейін біз әр болысқа бір-бір адамнан жібердік. Олар болыстық атқару комитеттерінің жандарынан комиссиялар ұйымдастыруы, көмек ретінде, кімде қанша мал, қанша астық, қанша ақша бар, соның тізімін жасауы тиіс болды осы тізімдер болыстық атқару комитеттерінің бекітуіне жатқызылды».

шалдығуы, өлкеде емханалар мен ауруханалардың және дәрі – дәрмектердің жетіспеуі ел ішінде адам өлімінің санын көбейтіп, нәтижесінде бұл Бөкей өңірінің демографиялық құлдырауына әкеліп соқтырады.

1925 жылы Орал және Бөкей губерниясы кеңестерінің біріккен съезінде баяндама жасаған губерниялық жер басқармасының меңгерушісі Т.Қожанов өте көп адам шығынына ұшыраған Бөкей аймағының ашаршылық қасіретін ең басты оқиға ретінде атап көрсеткен еді. Сандық мәліметтерге сүйенсек, егер Бөкей губерниясы тұрғындарының саны 1917 жылы 251,1 мың болса, 1920 жылы 181,7 мың адам өмір сүрген, яғни 3 жылдың ішінде тұрғындар саны 6514 мың адамға азайған.

Түйіндеп айтқанда, Бөкей губерниясындағы 1920-1922 жылдардағы ашаршылық елге зұлмат әкеліп, аймақтағы шаруашылықтарды күйзелтіп қана қоймады, халықтың демографиялық өсуіне де өз зардабын тигізді. Демек, өлкедегі халық санының төмендеуі аймақтағы экономиканың дамуын тежеді. Нәтижесінде Бөкей даласы елді мекендер сирек қоныстанған аймаққа айналды.

Б.С. БОРАНБАЕВА,
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университеті, тарих ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор

Достижения ЗКУ в литературных исследованиях

2023-2024 учебный год ознаменовался значительными успехами студентов и магистрантов Западно-Казахстанского университета им. М. Утемисова в области научных исследований по русской и казахской литературе. Под руководством доцента Г. С. Умаровой участники образовательной программы по подготовке учителей языков и литературы добились высоких результатов на международных конкурсах и конференциях.

Студентка Фариза Файзуллаева из группы РЯЛШ 46 представила научный проект «Автобиографическая проза Таласбека Асемкулова: художественная парадигма писателя» на конкурсе, объявленном Комитетом высшего и послевузовского образования Министерства науки и высшего образования РК. Конкурс проходил с 17 апреля по 11 мая 2024 года в Казахском филиале МГУ им. М. В. Ломоносова в Астане. В своём проекте Ф. Файзуллаева исследовала особенности художественного стиля современного казахского писателя Таласбека Асемкулова, уделив особое внимание его роману «Талтус» / «Полдень». Этот роман, несмотря на малую известность среди казахских и русских читателей, завоевал популярность среди англоязычной аудитории за рубежом. Научный проект Фаризы был удостоен Диплома III степени.

Студентка четвёртого курса Анастасия Яковлева участвовала в Международной научной конференции студентов и магистрантов «Ломоносовские чтения 2024», которая прошла 19 мая 2024 года в КФ МГУ в Астане. Её доклад «Луна как внесюжетный элемент в произведениях мировой литературы» получил высокую оценку, и

Анастасия была удостоена Сертификата.

На этой же конференции были отмечены доклады студентов третьего курса Нурсултана Менсеита («Образ Бориса Годунова в русской и казахской литературе») и второго курса Армата Курмангали («Картина мира казахского народа в произведениях русской прозы XIX-XX

веков»), которые получили Грамоты и Сертификаты.

Работы Анастасии Яковлевой, Нурсултана Менсеита, Армата Курмангали, а также студентов Алины Соболевой («Читательское восприятие комедии Н. В. Гоголя «Ревизор» в прошлом и настоящем»), Надежды

Бурнашевой («Понятие «душа» на страницах русской литературы (в творчестве А.С.Пушкина, М.Ю.Лермонтова, Н.В.Гоголя)») и магистранта первого курса Жанны Кинжалиевой («Картина мира казахского этноса в научно-публицистических трудах Г. Бельгера») были включены в сборник материалов конференции «Ломоносовские чтения 2024».

Магистранты Жанна Кинжалиева и Мадина Бекетаева приняли участие в проекте «VIII Международное книжное издание «Лучший молодой учёный 2023 года» среди научно-образовательных учреждений СНГ». Их работы были опубликованы в книге «Лучший молодой учёный СНГ 2023 года» и отмечены Дипломами II степени.

Научно-исследовательские доклады студентов Фаризы Файзуллаевой и Гульвиры Капашовой из группы РЯЛШ 46 были отобраны для публикации в сборнике материалов V Международной научно-практической конференции «Наука, общество, культура: проблемы и перспективы взаимодействия в современном мире», проходившей в Усть-Каменогорске. Студенты и их руководитель получили Дипломы.

Достижения студентов и магистрантов Западно-Казахстанского университета им. М. Утемисова в области научных исследований по литературе под руководством доцента Г. С. Умаровой свидетельствуют о высоком уровне подготовки и талантливости учащихся. Эти успехи подтверждают важность научной работы и её вклад в развитие литературы и культуры Казахстана.

Г.С.УМАРОВА,
доцент

Жақында М.Өтемисов атындағы Батыс Қазақстан университетінде мамандар даярлаудағы сапаны арттырудың жаңа жолдарын іздеуде, оқытудың инновациялық технологияларын оқу сабақтарында қолдана отырып, инновациялық педагогикалық тәжірибені тарату мақсатында «Білім берудегі инновациялық әдістеме» байқауы өтті.

«БІЛІМ БЕРУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕМЕ» БАЙҚАУЫ

Байқау барысында қатысушылар өз тәжірибесінде қолданып жүрген инновациялық әдістерімен таныстырып, бейнесабақтарын, мақала мен презентацияларын ұсынды. Жеңімпазды анықтау үшін бағалау автоматтандырылған жүйеге қойылып, байқау аяқталысымен шығарылды. Белгіленген критерийлерге сәйкес комиссия мүшелері университеттің ПОҚ арасында байқау жеңімпаздарын анықтады. Топ жарып, «үздік» деп танылған мектепке дейінгі және бастауышта оқыту педагогикасы білім беру бағдарламасының оқытушысы Тлепбергенова Гаухар Елемесовна 1-орынды жеңіп алса, мектепке дейінгі және бастауышта оқыту педагогикасы білім беру бағдарламасының аға оқытушысы Маденова Лаззат Мутиголлиевна 2-орынды, шетел тілдері мен әдебиеті мұғалімдерін дайындау білім беру бағдарламасының оқытушысы Абилтаева Аида Наурызқызы 3-орынды иеленді.

Байқау қорытындысы бойынша жеңімпаздарға 1,2,3 дәрежелі дипломдар, ақшалай сыйдың сомасы көрсетілген сертификаттар мен университеттің кәсіподақ ұйымы атынан гүл шоқтары табысталды. Сонымен қатар қатысушылар алғыс хаттармен марапатталды.

Барлық қатысушыларды құттықтаймыз және шығармашылық табыстар тілейміз!

Күй өнерінің құдіреті

Жақында университет қабырғасында Мәдениет және өнер факультетінің ҚДР-41 тобының бітіруші түлегі Гибатоллиева Аружан Талгатовнаның ұйымдастыруымен әуесқой домбырашылар байқауы өткізілді. Ол байқаудың негізгі мақсаты - қазақтың күй өнерін насихаттап, студенттер арасында дәріптеу. Құдіретті күй өнері арқылы студент жастардың туған жерге деген сүйіспеншілігін арттыру. Университет студенттерінің арасындағы достық қарым - қатынасты дамыту. Талантты жастардың тәжірибе алмасуына мүмкіндік жасау. Дарынды жастарды анықтап, ынталандыру, қолдау көрсету.

Әуесқой студенттердің шығармашылық қабілеттерін дамыту арқылы әуесқой талантты жастардың сахнаға деген сүйіспеншілігін арттыру. Тәжірибе алмасу арқылы күйге деген ынталарын ашу. Бұл байқауға жаратылыстану - география факультетінің атынан «6В01508 Химия-Биология» БББ 1-курс студенті Манарбек Нұртілеу қатысты. Байқау 2- кезеңнен тұрды: 1-кезең еркін тақырып (қатысушы өз қалауы бойынша бір күй орындауы қажет). 2-кезең қатысушылар Әбдімомун Желдібаевтың «Ерке сылқым» күйін, Құрманғазы

Сағырбайұлының «Балбырауын» күйін, Дәулеткерей Шығайұлының «Көроғлы» күйін өз шеберлігінде орындау.

Байқауға қатысушы күйшілер шапқан сайын шабысын үдетіп, көсілген сайын арқасы қозып, барлық көрермендердің көңілінен шықты. Университеттің 5 факультеті арасында өткізілген байқау өз мәресіне жетіп, жаратылыстану-география факультетінің мақтанышы Манарбек Нұртілеу жүлделі II орынды иеленді. Барша қатысушыларды шын жүректен құттықтаймыз!

Сөйлеу тілінің дамуы мен оның ауытқуларын түзету мен сақтандыру, логопедиялық ықпал жасау логопедияның негізгі бағыты болып есептеледі. Логопедияның маңызы тілдің әлеуметтік маңызымен тығыз байланысты.

Сөйлеу – тек адамға ғана тән ең маңызды психикалық, коммуникативті қызмет болып табылады. Сөйлеудің және оның мағыналық бірлігі – сөздің негізінде қабылдау, елестету, есте сақтау сияқты психикалық процестер қалыптасып дамиды. Баланың құлағында мүкістігі жоқ, ой өрісі бұзылмаған, бірақ оның бүкіл психикасының дамуына әсер етуі мүмкін емес сөйлеу қабілетінің едәуір бұзылыстары бар болған жағдайда біз ерекше категориялы балалар – сөйлеу қабілеті бұзылған балалар туралы сөз қозғаймыз. Сөйлеу қабілетінің қандай да бір патогендік фактордың әсерінен пайда болған бұзылыстары өзінен-өзі жойылмайды және арнайы ұйымдастырылған коррекциялық-логопедиялық жұмыс жүргізілмесе, баланың келешектегі дамуына кері әсер етуі мүмкін.

Жалпы алғанда, сөйлеу патологиясы есту, көру және қозғалыс анализаторларының перифериялық және орталық бөліктерінің зақымдануы салдарынан болады. Егер есту анализаторлары зақымданса, ауызша сөйлеуді қабылдау мүмкіндігі бұзылады. Ал көру анализаторының кейбір бөліктерінің зақымдануынан, жазба тілді қабылдау мүмкіндігі қиындатылады. Сол сияқты, қозғалыс анализаторының моторлық аймақтарының зақымдануы, дыбыстаудың кемістігін тудырады. Жоғарыда аталғандардың барлығы, ғылыми әдебиеттерде сөйлеуге қатысатын қозғалыс анализаторының перифериялық бөлігі болып саналады.

Сөйлеудің жалпы дамымауы сөйлеу қызметінің жүйелі бұзылуы, балаларда дыбыстық және мағыналық жақтарға қатысты сөйлеу жүйесінің барлық компоненттерінің қалыптасуы бұзылған күрделі сөйлеу бұзылыстары (Р.Е. Левина, Т.Б.Филичева, Г.В.Чиркина) ретінде қарастырылады.

Сөйлеу дамуының ауытқуларының бірі – жалпы сөйлеу тілінің дамымауы.

Жалпы сөйлеу тілінің дамымауы (ЖСТД) – бұл балаларда дыбыстық және семантикалық жағынан байланысты сөйлеу жүйесінің барлық компоненттерінің қалыптасуы бұзылған әртүрлі күрделі сөйлеу бұзылыстары.

Қазіргі уақытта ЖСТД балалармен логопедиялық жұмысты ерте жастан басталуы керек екеніне ешкім күмән келтірмейді. Сөйлеу дамуындағы ауытқуларды, әсіресе ЖСТД бар балалардың үйлесімді сөйлеуін анықтау өте қиын болып көрінеді.

Мектеп жасына дейінгі ЖСТД бар балалардың көпшілігінде біз келісілген сөйлеудің төмен деңгейін байқай аламыз. Сондықтан, 5-6 жастағы балаларды оқыту мен тәрбиелеудің бүкіл процесі үшін үйлесімді сөйлеуді қалыптастырудың әдістемелік жолдары мен құралдарын арнайы іздеу өте маңызды.

Қалыпты есту қабілеті бар және бастапқы сақталған ақыл-ойы бар балалардағы сөйлеу қабілетінің бұзылуы әртүрлі формаларға ие. Сөйлеу әрекетінің бұзылуының бұл формалары әр түрлі шығу тегі мен ақау құрылымына ие. Балалардың сөйлеу тәжірибесі өте шектеулі, жетілмеген тілдік құралдар. Олар ауызша қарым-қатынас қажеттілігін толық қанағаттандырмайды. Демек, балалардың осы санатындағы ауызекі сөйлеу белгілі бір жағдаймен тығыз байланысты кедей, негізсіз болып шығады.

ЖСТД әр түрлі дәрежеде көрінуі мүмкін: сөйлеу құралдарының толық болмауынан бастап, лексика-грамматикалық даму элементтері бар кеңейтілген сөйлеуге дейін. Түзету міндеттеріне сүйене отырып, сөйлеуді дамытудың әртүрлілігін 3 деңгейге дейін төмендетуге әрекет жасалды.

Өр деңгейде барлық сөйлеу компоненттерінің қалыптасуын көшіктіретін үйлесімді сөйлеуді дамытудағы негізгі қиындықтар байқалады. Бір деңгейден екінші деңгейге көшу жаңа сөйлеу мүмкіндіктерінің пайда болуымен сипатталады.

Сөйлеуді дамытудың бірінші деңгейі ауызша қарым-қатынас құралдарының мүлдем болмауымен немесе қалыпты дамып келе жатқан балаларда сөйлеу толығымен қалыптасқан кезеңде оның дамуы өте шектеулі болуымен сипатталады.

Қарым-қатынас жеке дыбыстарға еліктеу немесе сөздердің жалған үзінділерінің көмегімен жүзеге асырылады. Құрылымы мен дыбыстық дизайнында өте бұрмаланған сөздер, бала кейде сөйлемнің грамматикалық құрылымын елемей, сызықты байланыстыруға тырысады. Демек, сөйлеу белгілі бір жағдайда ғана түсінікті болады. Сөйлеуді түсіну, оны белсенді пайдалану мүмкіндіктерінен гөрі кең, бірақ ол жағдаймен шектеледі.

Екінші деңгей – балалардың сөйлеу белсенділігі жоғары. Олардың фразалық сөйлеуі бар, бірақ фонетикалық және грамматикалық тұрғыдан бұрмаланған. Тәуелсіз сөйлеуде сөздерді қолдану көбінесе дұрыс емес: сөздерді ауыстыру байқалады.

Үшінші деңгей дәрекі лексикалық-грамматикалық және фонетикалық ауытқуларсыз кеңейтілген күнделікті сөйлеудің пайда болуы. Күнделікті сөйлеуді жақсы түсіну арқылы фонетика, лексика, грамматика дамуындағы жеке олқылықтарға байланысты оқылатын мәтінді толық түсіну

жеткіліксіз. Балалар өз ойларын дәйекті түрде жеткізе алмайды. Еркін байланысқан сөйлеуді құру кезінде үлкен қиындықтар байқалады.

Сөйлеудің дамуының әр деңгейіне тән белгілерді анықтау логопедиялық жұмыстың топтарын жинақтау критерийлерін негіздеуге және сөйлеуді қалыптастыру процесіне қойылатын талаптарды анықтауға мүмкіндік берді.

Байланыстырып сөйлеу – адамдардың қарым-қатынасы мен өзара түсінушілігін қамтамасыз ететін семантикалық егжей-тегжейлі мәлімдеме.

Логопедиялық жұмыс кезінде топтарындағы ЖСТД бар балаларда байланыстырып сөйлеуді дамыту-түзету әсерінің негізгі міндеттерінің бірі болып табылады.

ЖСТД бар балалардағы байланыстырып сөйлеуді дамыту күнделікті өмір процесінде, логопедпен, сондай-ақ тәрбиешілермен және ата-аналармен түзету сабақтарында жүзеге асырылады. Бұдан ЖСТД бар балалардың байланыстырып сөйлеу формаларын игеру – бұл шебер педагогикалық ықпал мен басшылықты қажет ететін күрделі және ұзақ процесс.

ЖСТД бар балалармен сөйлеуді қалыптастыру

Сөйлеу дамуында ауытқуы бар балалардың байланыстырып сөйлеуін дамыту ерекшеліктері

бойынша жұмыс жоспары келесі кезеңдерді қамтиды:

- толыққанды фонемалық процестердің қалыптасуы;
- сөздің дыбыстық-әріптік құрамы туралы түсінік қалыптастыру;
- айтылу ақауларын түзету (бар болса);
- сөздік қорын жинақтау (сөздердің лексикалық және грамматикалық мағынасы);
- ұсынысты дұрыс құруға және оны интонациялық ресімдеуге үйрету;
- әр түрлі қайталауды үйрету;
- оқығаны бойынша түсінгенін айту.

Мұғалімдер әңгіме барысында балаларда қандай қиындықтар туындайтынын, ең алдымен баланың назарын аудару керектігін нақты түсінуі керек.

Логопедтің міндеті – баланы таңдалған тақырып бойынша әңгімені дұрыс бастауға және оны жанды, қызықты, логикалық түрде дәйекті түрде жеткізуге үйрету. Алайда, әңгімелердің логикалық дәйектілігі қажеттілігі көбінесе ЖСТД бар балаларда қиындық тудырады; бала әңгіме бөліктері арасындағы семантикалық қатынастарды нақты анықтамайды, өз ойларын негізгі нәрсеге қалай шоғырландыруды білмейді, сондықтан семантикалық байланыстардың орналасу логикасын бұзуы мүмкін.

Түзету жұмыстары барысында баланың әңгімесі тыңдаушыға түсінікті болуын қамтамасыз ету керек, яғни. оның барлық бөліктері өзара байланысты және тәуелді болуы үшін.

Білім беру қызметінде келесі әдістер қолданылады:

- түсініктеме,
- сұрақтар,
- сөйлеу бейнесі,
- көрнекі материалдарды көрсету,
- жаттығулар,
- сөйлеу әрекетін бағалау.

ЖСТД бар балаларды оқыту тәжірибесі көрсеткендей, олар әсіресе баяу және үлкен қиындықтармен ойлауды, дәлелдеуді, тұжырымға деген көзқарасын білдіруді, өз көзқарасын сақтауды талап ететін ойлау түрін игереді. Бұл құбылыс біртіндеп, белгілі бір ретпен қалыптасады.

Логопедиялық жұмыс кезіндегі ЖСТД бар балалардағы үйлесімді сөйлеуді дамыту бойынша жұмыс жүйесінде егжей-тегжейлі сөйлеу жоспарын құру ерекше орын алады. Бұл жұмыс барысында балалар сөйлеу тақырыбын

анықтауға, негізгі нәрсені екінші деңгейден бөлуге, өз хабарламаларын логикалық ретпен құруға үйренеді.

Баланың мәтінді талдай білу қабілеті мен дағдылары дәйекті түрде дамиды:

- әңгіме тақырыбын анықтау; мәтіннің негізгі ойы;
- мәтіндегі сөйлемдердің жүйелілігі мен байланыстылығын анықтау;
- орнату смысловую арасындағы тәуелділік ұсыныстар;
- келісілген мәлімдеме жоспарын жасаңыз.

Балабақшада ауызша монологиялық сөйлеудің екі түрін игереді: түсінік айту, әңгімелеу.

Түсінік айту – тыңдалған көркем шығарманың үйлесімді экспрессивті көбеюі. Түсінік айту – салыстырмалы түрде оңай сөйлеу әрекеті. ЖСТД бар бала дайын мазмұнын баяндайды және автор мен оқырман-логопедтің дайын сөйлеу формасын қолданады.

Өрине, баланың қайталауында шығармашылық элементтері бар – бұл мәтінді жатқа айту емес, механикалық жаттау емес. ЖСТД бар баланың мәтінді түсініп, оны еркін жеткізгені маңызды, бірақ автордың негізгі лексикасын сақтай отырып, кейіпкерлерге жанашырлық танытады.

Логопедтер көбінесе мәтінге жақын түсінік айту, фрагменттерді қайталау (дидактикалық ойындарда), аналогия бойынша қайталау (кейіпкерді, маусымды ауыстыру және т.б.).

Әңгімелеу – кез-келген фактіні, оқиғаны өз бетінше егжей-тегжейлі баяндау. Сюжетті құрастыру (тапсырма бойынша) – қайталаудан гөрі күрделі әрекет. ЖСТД бар бала берілген тақырыпқа сәйкес мазмұнды өзі анықтап, баяндау формасын таңдауы керек.

Балаға оның әңгімесі қажет екенін көрсету керек, сөйлеуге табиғи қажеттілікті, тыңдаушыларға бірдеңе айтуға деген ұмтылысты қолдау керек. Балалардың өз әңгімелерінен қуаныш пен қанағат сезінуі, олардың пайдасын көруі маңызды.

Әңгіме түрлері: сипаттау және сюжеттік, пайымдау, баяндау болып бөлінеді.

Сипаттау – бұл жеке объектінің немесе құбылыстың сипаттамалық белгілерін көрсету. Әдетте сипаттамада көптеген нақты анықтамалар, жағдайлар бар, бірақ балаларды қызықтыратын бейнелеу элементтері болған жөн.

Сипаттау сюжеттің өзіндік құрылымы, құрамы бар. Басында ол тақырып деп аталады, содан кейін зерттеу тәртібіне сәйкес бөліктердің сипаттамалық белгілері, мақсаты мен өзара байланысы көрсетіледі және қорытындыда тақырыптың мақсаты немесе онымен жасалатын әрекеттер туралы айтылады. Өрине, кез-келген еңбек процесінің сипаттамасы оның реттілігіне сүйенеді (мысалы: мен қайықты қалай жасаймын, жуамын және т.б.).

Сюжеттік (баяндауыш) әңгіме – бұл белгілі бір дәйектілікте қандай да бір кейіпкермен болған оқиғаларды жеткізу. Балаларға сөйлеу терапиясы тобын оқытудың соңында мұндай әңгімелердің типтік құрылымы туралы түсінік беріледі.

ЖСТД бар балалардың байланыстырып сөйлеуінің қалыптаспауы барлық сөйлеу-ойлау белсенділігінің дамуына теріс әсер етеді, олардың коммуникативті қажеттіліктері мен танымдық мүмкіндіктерін шектейді. Сондықтан байланыстырып сөйлеуді қалыптастырудың әдістемелік жолдары мен құралдарын арнайы іздеу бүкіл оқу және тәрбие процесі үшін өте маңызды.

Әсемгүл ӨТЕУОВА,

№37 жалпы орта білім беретін мектебінің дефектологы

М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті

БҚУ-нағыз әлемдік стандартқа жауап беретін жоғары білім кепілі!

БҚУ-бұл:

- кадрларды дайындауда 90 жылдан астам тәжірибе;
- институционалды аккредиттеу және аккредиттелген білім беру бағдарламалары (мамандықтар);
- жоғары білікті оқытушылар мен түлектер;
- 8 оқу ғимараты, спорт сарайы, экология және биогеохимия сынақ зертханасы, арнайы жабдықталған оқу бөлмелері;

- лимитсіз интернетке қол жеткізетін локальды жүйемен біріктірілген робот техникасы зертханасы, мультимедиялық сыныптар;
- бай ғылыми кітапхана (1 млн. астам кітап сақтау қоры);
- 1000 орындық 4 студенттік жатақхана, 4 типтік спорт зал, 2 ашық спорт алаңы, агробиостанция;
- Еуропа, Оңтүстік-Шығыс Азия және АҚШ университеттерімен білім беру бағдарламалары бойынша студенттер алмасу (академиялық ұтқырлық);

Білім беру бағдарламалары тобының коды мен атауы/бейіндік пәндер

6B01 Педагогикалық ғылымдар

- 6B01101 Педагогика және психология (биология + география)
- 6B01201 Мектепке дейінгі оқыту және тәрбиелеу (биология + география)
- 6B01203 Мектепке дейінгі оқыту (IP) (биология + география)
- 6B01301 Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі (биология + география)
- 6B01303 Бастауышта оқыту (IP) (биология + география)
- 6B01802 Әлеуметтік педагогика және педагог-ассистент (биология + география)

- 6B01408 Бастапқы әскери және дене шынықтыру дайындығы (2 шығармашылық емтихан)
- 6B01402 Дене шынықтыру және спорт (2 шығармашылық емтихан)
- 6B01404 Музыкалық білім (2 шығармашылық емтихан)
- 6B01413 Музыкалық білім (IP) (2 шығармашылық емтихан)
- 6B01406 Мектептегі көркем еңбек және дизайн (2 шығармашылық емтихан)
- 6B01501 Математика (математика+физика)
- 6B01502 Математика-Физика

- (математика + физика)
- 6B01503 Математика-Информатика (математика + физика)
- 6B01504 Физика (физика+математика)
- 6B01536 Физика (IP) (физика+математика)
- 6B01505 Физика-Информатика (математика + физика)
- 6B01506 Информатика (математика + информатика)
- 6B01518 Информатика және робототехника (математика + информатика)
- 6B01507 Химия (химия + биология)
- 6B01534 Химия (IP) (химия + биология)
- 6B01508 Химия-Биология (химия + биология)
- 6B01509 Биология (биология + химия)
- 6B01533 Биология (IP) (биология + химия)
- 6B01526 Биология-География (биология + химия)
- 6B01532 Биология-Психология (биология + химия)
- 6B01510 География (география + дүниежүзі тарихы)
- 6B01512 География-Тарих (география + дүниежүзі тарихы)
- 6B01601 Тарих (дүниежүзі тарихы география)
- 6B01701 Қазақ тілі мен әдебиеті (қазақ тілі + қазақ әдебиеті)
- 6B01702 Қазақ тілінде оқытпайтын мектептердегі қазақ тілі мен әдебиеті (қазақ тілі + қазақ әдебиеті)
- 6B01711 Қазақ тілі мен әдебиеті, ағылшын тілі (қазақ тілі + қазақ әдебиеті)
- 6B01703 Орыс тілі мен әдебиеті (орыс тілі + орыс әдебиеті)
- 6B01704 Орыс тілінде оқытпайтын мектептердегі орыс тілі мен әдебиеті (орыс тілі + орыс әдебиеті)
- 6B01705 Шетел тілі: екі шетел тілі (ағылшын және неміс тілдері/ағылшын және француз тілдері) (шетел тілі + дүниежүзі тарихы)

- 6B02202 Тарих, мұрағат ісі және мұражайтану (география + дүниежүзі тарихы)
- 6B02301 Филология: қазақ филологиясы (қазақ тілі + қазақ әдебиеті)
- 6B02302 Филология: орыс филологиясы (орыс тілі + орыс әдебиеті)

6B03 Әлеуметтік ғылымдар, журналистика және ақпарат

- 6B03101 Әлеуметтану (математика + география)
- 6B03102 Халықаралық қатынастар (дүниежүзі тарихы + шетел тілі)
- 6B03105 Психология (биология+география)
- 6B03106 Аймақтану (дүниежүзі тарихы + шетел тілі)
- 6B03201 Кітапхана ісі (қазақ/орыс тілі + қазақ/орыс әдебиеті)

6B04 Бизнес, басқару және құқық

- 6B04102 Экономикалық қауіпсіздік (математика + география)
- 6B04108 Экономика және менеджмент (математика + география)
- 6B04110 Адам ресурстарын басқару (математика + география)
- 6B04111 Есеп және аудит (математика + география)
- 6B04105 Қаржы (математика + география)
- 6B04106 Мемлекеттік және жергілікті басқару (математика + география)
- 6B04114 Маркетинг және бизнес (математика + география)
- 6B04202 Құқықтану (дүниежүзі тарихы + құқық негіздері)
- 6B04203 Құқық қорғау қызметі (дүниежүзі тарихы + құқық негіздері)
- 6B04204 Кәсіпкерлік қызметті құқықтық реттеу (дүниежүзі тарихы + құқық негіздері)

6B05 Жаратылыстану ғылымдары, математика және статистика

- 6B05201 Экология (биология + география)
- 6B05204 География (математика + география)
- 6B05301 Химия (химия + биология)

6B06 Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар

- 6B06102 Ақпараттық жүйелер (математика + информатика)
- 6B06103 Есептеу техникасы және бағдарламалық қамтамасыз ету (математика + информатика)

6B11 Қызмет көрсету

- 6B11101 Туризм (география + шетел тілі)
- 6B11102 Мәдени-тынығу жұмысы (2 шығармашылық емтихан)

ҚАБЫЛДАУ МЕРЗІМДЕРІ:

Шығармашылық емтиханға өтініш қабылдау – 20 маусым – 12 шілде

Шығармашылық емтихан – 15-20 шілде

Грант конкурсы – 13-24 шілде

Арнаулы емтихан (педагогика саласы бойынша БББ түсушілерге) – 20 маусым-24 тамыз

Қабылдау емтиханы (әңгімелесу) – 16 және 22 тамыз

Университетке қабылдау мерзімі – 10-25 тамыз

СІЗДЕРДІ МЫНА МЕКЕН-ЖАЙ БОЙЫНША КҮТЕМІЗ:

Орал қаласы, Н.Назарбаев даңғылы 162,

тел.: 8 (7112) 50-44-20; 8771 535 55 16, 8705 169 40 30

Instagram: makhambet.university

Біздің сайт: a.wku.edu.kz

Электрондық пошта: priem_zku@mail.ru

Западно-Казахстанский университет имени Махамбета Утемисова

ЗКУ - это качество, проверенное временем, ключ к успеху в будущем!

ЗКУ - это:

- более 90 лет опыта подготовки кадров;
- институциональная аккредитация и аккредитованные образовательные программы (специальности);
- высокий профессионализм преподавателей и выпускников;
- 6 факультетов и 8 учебных корпусов;
- Испытательная лаборатория экологии и биогеохимии, специализированные учебные кабинеты, дворец спорта, спортивные залы;

- мультимедийные классы, объединенные в локальную сеть с безлимитным доступом в Интернет;
- богатейшая научная библиотека;
- студенческие общежития;
- академическая мобильность с университетами Европы, Юго-Восточной Азии и США
- военная кафедра;

Код/наименование образовательной программы/профильные предметы

6B01 Педагогические науки

6B01101 Педагогика и психология (биология + география)
6B01201 Дошкольное обучение и воспитание (биология + география)
6B01203 Дошкольное обучение (IP) (биология + география)
6B01301 Педагогика и методика начального обучения (биология + география)
6B01303 Начальное обучение (IP) (биология + география)
6B01408 Начальная военная и физическая подготовка (2 творческих экзамена)
6B01402 Физическая культура и спорт (2 творческих экзамена)
6B01404 Музыкальное образование (2 творческих экзамена)
6B01413 Музыкальное образование (IP) (2 творческих экзамена)
6B01406 Художественный труд и дизайн в школе (2 творческих экзамена)
6B01501 Математика (математика+физика)
6B01502 Математика-Физика (математика + физика)
6B01503 Математика-Информатика (математика + физика)
6B01504 Физика (физика+математика)
6B01536 Физика (IP) (физика+математика)
6B01505 Физика-Информатика (физика+математика)
6B01506 Информатика (математика + информатика)
6B01518 Информатика и робототехника (математика + информатика)
6B01507 Химия (химия + биология)
6B01534 Химия (IP) (химия + биология)
6B01508 Химия-Биология (химия + биология)
6B01532 Биология-Психология (биология + химия)
6B01509 Биология (биология + химия)
6B01533 Биология (IP) (биология + химия)
6B01526 Биология-География (биология + химия)
6B01510 География (география + всемирная история)
6B01512 География-История (география + всемирная история)
6B01601 История (география + всемирная история)
6B01701 Казахский язык и литература (казахский язык + казахская литература)
6B01702 Казахский язык и литература в школах с неказахским языком обучения (казахский язык + казахская литература)
6B01711 Казахский язык и литература, английский язык (казахский язык + казахская литература)
6B01703 Русский язык и литература (русский язык + русская литература)
6B01704 Русский язык и литература в школах с нерусским языком обучения (русский язык + русская литература)
6B01705 Иностранный язык: два иностранных языка (английский и немецкий языки/английский и французский языки) (иностранный язык + всемирная история)
6B01802 Социальная педагогика и педагог-ассистент

6B02 Искусство и гуманитарные науки

6B02129 Инструментальное исполнительство (2 творческих экзамена)

6B02125 Традиционно-музыкальное искусство (2 творческих экзамена)

6B02102 Вокальное искусство (2 творческих экзамена)

6B02104 Режиссура (2 творческих экзамена)

6B02126 Актерское искусство (2 творческих экзамена)

6B02105 Хореография (2 творческих экзамена)

6B02123 Мода и дизайн костюма (2 творческих экзамена)

6B02124 Дизайн интерьера (2 творческих экзамена)

6B02202 История, архивное дело и музееведение (география + всемирная история)

6B02301 Филология: казахская филология (казахский язык + казахская литература)

6B02302 Филология: русская филология (русский язык + русская литература)

6B03 Социальные науки, журналистика и информация

6B03101 Социология (математика + география)

6B03105 Психология (биология+география)

6B03106 Регионоведение (всемирная история + иностранный язык)

6B03102 Международные отношения (всемирная история + иностранный язык)

6B03201 Библиотечное дело (казахский/русский язык + казахская /русская литература)

6B04102 Экономическая безопасность (математика + география)

6B04108 Экономика и менеджмент (математика + география)

6B04110 Управление человеческими ресурсами (математика + география)

6B04111 Учет и аудит (математика + география)

6B04105 Финансы (математика + география)

6B04106 Государственное и местное управление (математика + география)

6B04114 Маркетинг и бизнес (математика + география)

6B04202 Юриспруденция (всемирная история + основы права)

6B04203 Правоохранительная деятельность (всемирная история + основы права)

6B04204 Правовое регулирование предпринимательской деятельности (всемирная история + основы права)

6B05 Естественные науки, математика и статистика

6B05201 Экология (биология + география)

6B05204 География (математика + география)

6B05301 Химия (химия + биология)

6B06 Информационно-коммуникационные технологии

6B06102 Информационные системы (математика + информатика)

6B06103 Вычислительная техника и программное обеспечение (математика + информатика)

6B11 Услуги

6B11101 Туризм (география + иностранный язык)

6B11102 Культурно-досуговая работа (2 творческих экзамена)

СРОКИ ПРИЕМА:

Прием заявлений на творческие экзамены – 20 июня – 12 июля
 Творческие экзамены – 15 - 20 июля
 Конкурс на грант – 13-24 июля
 Специальные экзамены (для поступающих на ОП педагогического направления) 20 июня-24 августа
 Вступительный экзамен (собеседование) – 16 и 22 августа
 Зачисление в университет – 10-25 августа

МЫ ЖДЕМ ВАС ПО АДРЕСУ:

г.Уральск, пр. Н.Назарбаева, 162
 тел.: 8 (7112) 50-44-20; 8771 535 55 16; 8705 169 40 30;
 Instagram: @bqu_resmi; @makhambet.university
 Наш сайт: a.wku.edu.kz
 Электронная почта: priem_zku@mail.ru

Заманауи білім беруде жасанды интеллект және машиналық оқыту саласындағы LaTeX жүйесі

Заманауи білім жасанды интеллект пен машиналық оқыту саласындағы білімге деген сұраныстың артуына әсер етеді. Бұл салалар ғылым мен өнеркәсіптен бастап күнделікті технологияға дейінгі өмірдің өртүрлі салаларында маңызды бола түсуде. Сондықтан тиімді оқыту әдістерін әзірлеу және осы салаларда сапалы оқу материалдарын жасау білім беру ұйымдары мен оқытушылар үшін негізгі міндеттер болып табылады.

Бұл тұрғыда LaTeX жүйесі оқытушылар мен зерттеушілерге оқу материалдарын жасаудың қуатты құралы ретінде көрінеді. LaTeX математикалық формулалармен, графиктермен және кестелермен кәсіби түрде жасалған құжаттарды жасауға мүмкіндік береді, бұл оны жасанды интеллект пен машиналық оқыту саласындағы оқу материалдарын әзірлеу үшін тамаша таңдау етеді.

LaTeX жүйесін білім беруде қолданудың артықшылықтары

LaTeX жүйесі жасанды интеллект және машиналық оқыту саласында оқу материалдарын жасау үшін тамаша таңдау жасайтын бірқатар артықшылықтарды ұсынады:

Кәсіби безендіру: LaTeX құжаттардың жоғары сапалы орналасуын қамтамасыз етеді, бұл әсіресе ғылыми жұмыстар мен зерттеулер үшін өте маңызды. Оның математикалық формулаларды, графиктер мен кестелерді пішімдеу мүмкіндіктері кәсіби түрде жасалған оқу материалдарын рәсімдеуге мүмкіндік береді.

Икемділік және кеңейтілуі: LaTeX жүйесі өртүрлі элементтері бар өртүрлі құжаттарды жасауға мүмкіндік беретін икемді және кеңейтілген құрал. LaTeX пакеттері мен стильдерінің бай экожүйесінің арқасында білім беру процесінің нақты қажеттіліктеріне оңай баптауға болады.

Ашық бастапқы код: LaTeX - бұл тегін және ашық бастапқы бағдарламалық құрал. Бұл дегеніміз, кез келген пайдаланушы LaTeX жүйесін еркін пайдалана алады және тарата алады, сонымен қатар

оны дамытуға және жақсартуға үлес қоса алады. Бұл ашық тәсіл LaTeX жүйесін үздіксіз жетілдіруге ықпал етеді және оны пайдаланушылардың кең ауқымына қолжетімді етеді.

LaTeX жасанды интеллект және машиналық оқыту саласында сапалы оқу материалдарын жасау үшін барлық қажетті құралдарға ие, бұл оны осы саладағы оқытушылар мен зерттеушілер үшін таңдаулы таңдау жасайды.

LaTeX жүйесін жасанды интеллектпен және машиналық оқытумен интеграциялау

LaTeX жүйесін жасанды интеллектпен және машиналық оқыту әдістерімен біріктіру білім беру үшін жаңа мүмкіндіктерді ашады, соның ішінде:

Оқу материалдарын құруды автоматтандыру: Қол жетімді деректер мен LaTeX алгоритмдеріне негізделген оқу материалдарын автоматты түрде жасау үшін машиналық оқыту әдістерін пайдалануға болады. Мысалы, мәтіндік материалдарды жасау үшін табиғи тілді өңдеу алгоритмдерін, ал графикалық элементтерді жасау үшін кескін құру алгоритмдерін пайдалануға болады.

Жекешелендірілген оқыту: жасанды интеллект студенттердің жеке қажеттіліктері мен қалауларын талдай алады, ал LaTeX осы қажеттіліктерге сәйкес оқу материалдарын жасай алады. Мысалы, студенттің оқу үлгерімі мен қалауы туралы мәліметтерге сүйене отырып, жасанды интеллект тиісті оқу материалдарын ұсына алады, ал LaTeX әр студент үшін осы материалдардың

бірегей нұсқаларын автоматты түрде жасай алады.

LaTeX жүйесін жасанды интеллектпен және машиналық оқыту әдістерімен интеграциялау тиімдірек және жекешелендірілген оқу материалдарын жасауға мүмкіндік береді, бұл білім беру процесінің тиімділігін арттыруға және студенттердің оқу нәтижелерін жақсартуға көмектеседі.

Практикалық мысалдар

LaTeX жүйесін білім беруде қолдануды бірқатар практикалық мысалдар арқылы көрсетуге болады:

Машиналық оқыту және жасанды интеллект курстары үшін оқу материалдарын әзірлеу: LaTeX математикалық формулалармен, графиктермен және кестелермен жоғары сапалы оқу материалдарын жасауға мүмкіндік береді, бұл әсіресе техникалық пәндерге қатысты курстар үшін пайдалы. Оқытушылар LaTeX жүйесін оқу құралдарын, дәрістерді, тапсырмаларды және нақты құрылымдалған және кәсіби түрде жобаланған басқа да материалдарды жасау үшін пайдалана алады.

Ғылыми мақалалар мен презентациялар жасау: LaTeX жүйесі форматтау және типографиялық мүмкіндіктеріне байланысты ғылыми мақалалар мен презентацияларды жасауға арналған стандарт болып табылады. Ғалымдар мен зерттеушілер LaTeX жүйесін журналдар мен конференцияларға мақалалар дайындау және зерттеу нәтижелерін

көрсететін кәсіби түрде жасалған презентациялар жасау үшін пайдалана алады.

Оқу тапсырмалары мен тесттер құру процесін автоматтандыру: LaTeX жүйесін оқу тапсырмалары мен тесттерді құру процесін автоматтандыру үшін пайдалануға болады. Үлгілер мен скрипттерді жазу арқылы мұғалімдер өртүрлі нұсқалармен үлкен көлемдегі тапсырмаларды автоматты түрде жасай алады, бұл уақытты айтарлықтай үнемдейді және оқу процесін басқаруды жеңілдетеді.

LaTeX жүйесінің жасанды интеллект және машиналық оқыту әдістерімен интеграциялануы оқу процесінің жаңа перспективаларын ашады. Оқу материалдарын жасауды автоматтандыру және жекешелендірілген оқыту заманауи жасанды интеллект әдістерінің арқасында шындыққа айналуға және LaTeX жүйесін пайдалану бұл идеяларды тиімді жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Осылайша, LaTeX жүйесін жасанды интеллект және машиналық оқыту әдістерімен интеграциялау білім беру процесін жақсартуға және жалпы білім беруді дамытуға ықпал ететін технология симбиозы болып табылады. Бұл заманауи талаптар мен стандарттарға сәйкес келетін инновациялық оқу материалдарын жасауға мүмкіндік береді және студенттерге тиімдірек және сапалы оқытуды қамтамасыз етеді.

Ж.М.МУРАТОВА,

Информатика мұғалімдері мен IT мамандарын дайындау БББ аға оқытушысы, магистр

Университеттің жас педагог қызметкерлерінің кәсіби деңгейін және педагогикалық дағдыларын арттыруға үлес қосу мақсатында 2023 жылдың 13 қараша мен 2024 жылдың 23 мамыр аралығында «Жас оқытушы мектебі: жоғары оқу орындарында оқытудың дәстүрлі және инновациялық әдістері» тақырыбында 72 сағат көлемінде біліктілікті арттыру курсынан өттім. Осы курста тәжірибелі оқытушылар өз шеберлігін және кәсіби қабілеттерімен бөлісті. «Жас оқытушы мектебі» курсына уақыт аралығында «Жоғары мектеп оқытушысының дәріс оқу шеберлігі» – Маденова Л. М., мектепке дейінгі және бастауышта білім беру педагогикасы білім беру бағдарламасының аға оқытушысы, магистрі, «ЖОО-дағы семинар және практикалық сабақтарды өткізудің әдістемесі» – Турганалиева Г.Г., тіл мен әдебиет мұғалімдерін дайындау білім беру бағдарламасының жетекшісі, «ЖОО-дағы семинар және практикалық сабақтарды өткізудің әдістемесі» – Мақсотова Т.Т., мектепке дейінгі және бастауышта білім беру педагогикасы білім беру бағдарламасының оқытушысы, магистрі, «ЖОО-дағы семинар және практикалық сабақтарды өткізудің әдістемесі» – Мухамбетова Г.Г., информатика мұғалімдерін және IT мамандарын дайындау білім беру бағдарламасының аға оқытушысы. «Жоғары мектеп оқытушысының дәріс оқу шеберлігі» – Боранбаева Б. С., ҚР тарихы кафедрасы, қауымдастырылған профессор, тарих ғылымдарының кандидаты,

Біліктілікті арттыру курсынан өттік

М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінде жас мамандардың біліктілігін көтеру мақсатында «Жас оқытушы мектебі» жанынан курстар ұйымдастырылып тұрады.

«Жоғары мектеп оқытушысының дәріс оқу шеберлігі» – Сдыков М. Н., ҚР тарихы кафедрасы, профессор, тарих ғылымдарының докторы, «ЖОО-дағы

семинар және практикалық сабақтарды өткізудің әдістемесі» – Муханалиева Ж. К., ҚР тарихы кафедрасының аға оқытушысы, тарих ғылымдарының кандидаты,

«ЖОО-дағы семинар және практикалық сабақтарды өткізудің әдістемесі» – Капанова Г.Г., педагогикалық шеберлік орталығының тренері, «Жоғары мектеп оқытушыларының кәсіби педагогикалық мәдениеті» – Ниетова А.С., тіл мен әдебиет мұғалімдерін дайындау білім беру бағдарламасының аға оқытушысы, магистрі оқу үрдісінде пайда болатын жағдаяттармен бөлісіп, оларды бірге талқылады.

Семинар барысында дәріс түрлері және олардың дидактикалық қызметтері, дәріс артықшылықтары мен кемшіліктері талданылды, семинар сабақтарында сыни тұрғыдан ойлау әдістері: «ЕНАРА» стратегиясы (5R) маңыздылық кестесі, HIPP формуласы, PTMC формуласы, GREAT формуласы, IDEA формуласы, STEEPLE – талдау, SWOT- талдау және т.б.сипатталып, бұларды семинар сабақтарында қолдану мысалдармен көрсетілді. Сондай-ақ, кері байланыс құралдары ретінде Survio, Mentimeter, LearningApps, Epic Pen және т.б. платформаларын жасақтау жолдарын үйрететін youtube каналындағы шеберлік сабақтарына арнайы сілтемелер берілді, көптеген ақпараттармен бөлістік. «Жас оқытушы мектебі» курсын ұйымдастырған әдістемелік жұмыс және білім беру технологиялары бөліміне, профессор-оқытушылар құрамына алғысымды білдіргім келеді.

А.С.ҒҰБАЙ,

ҚР тарихы кафедрасының оқытушысы, тарих магистрі

М.Өтемісов атындағы БҚУ-дың әдістемелік жұмыс және білім беру технологиялар бөлімінің ұйымдастыруымен 2023-2024 оқу жылының басында бекітілген жоспар бойынша жас оқытушылар курсының дәрістері басталды. «Жоғарғы мектеп оқытушысының дәріс оқу шеберлігі» атты Л.М.Маденованың, Г.Г.Турганалиеваның, Т.Т.Мақсотованың, Г.Г.Мухамбетованың, Б.С.Боранбаеваның, М.Н.Сдыковтың, Ж.К.Мухангалиеваның, А.С.Ниетованың, Л.В.Обыденкинаның, М.Какишевтің дәрістері тыңдалды.

ЖОҒАРЫ МЕКТЕПТІҢ ПЕДАГОГИКАСЫ ЖӘНЕ ПСИХОЛОГИЯСЫ

Әр оқытушы өз тәжірибелерімен бөлісіп жас оқытушыларға мол әдіс-тәсілдер үйретті, соның ішінде ең бірінші болып бастаған мектепке дейінгі және бастауышта білім беру педагогикасы БББ аға оқытушысы, магистр Маденова Ляззат Мутиголлиевна Блум таксономиясына жете тоқталды (білу, түсіну, қолдану, талдау, синтез (жинақтау), бағалау). Одан кейін т.ғ.к., қауымдастырылған профессор Боранбаева Бақтылы Сансызбайқызының студенттер бірлескен таным процесіне белсенді араласу, әрбір студент өз білімін ортаға салып, бірлесе талқылау, терең ойлану, жеке рефлексиялық қабілеттерді дамытуға, пікірталастарға қатысып, өз ойы мен пікірін дәлелдеуге дағдылау дәрісі болды. Маған ерекше ұнағаны Ниетова Айгүл Сериковнаның кәсіби педагогикалық мәдениеті дәрісі болды, оның ішінде педагогикалық мәдениет – болмыстың әртүрлі формаларында көрінетін педагогикалық шындықтың әмбебап сипаттамасы; бұл педагогикалық іс-әрекеттің барлық иерархиялық деңгейінде, оның барлық әлеуметтік-психологиялық, технологиялық және моральдық-эстетикалық құрамдас

бөліктерінде табысты болуды қамтамасыз ететін көп қырлы тұлғалық қасиеттің болуы. Оқытушы студент алдында өз-өзін ұстау, рухани адамгершілік мәдениетін қалыптастыру. Одан кейін ерекше дәрістердің бірі аға оқытушы Мухамбетова Гайнеш Гумаровнаның ЖОО-дағы семинар және практикалық сабақтарды өткізу әдістемесі. Топтық, жұптық, жеке жұмыс түрлеріне жете тоқталды, сонымен қатар интербелсенді әдістерді қолдану, сабақта қолдануға болатын әдістерді көрсетті, олар интервью, экскурсия, дананың кілті, импровизация т.б. әдістер.

Сонымен қатар, ғылым саласында жүрген жастарымызға қалай мақала, монографияды жазу, SCOPUS-қа қалай материалдарды жүктеу, мемлекеттен бөлінетін ғылыми жобаларды қалай қаржыландыру сияқты ауқымды сұрақтарға М. Какишевтің дәрісі көп септігін тигізді.

Курс жоғары деңгейде өтіп, курс аяғында сертификат табысталды.

Б.С.НАСЫРОВА,

Информатика мұғалімдері және IT-мамандарын дайындау БББ оқытушысы

2023 жылдың 13 қарашасы мен 2024 жылдың 23 мамыры аралығында М.Өтемісов атындағы БҚУ-дың әдістемелік жұмыс және білім беру технологиялар бөлімінің ұйымдастыруымен «Жас оқытушылар мектебі» біліктілікті арттыру курсы өткізілді.

Жаңа әдіс-тәсілдерді игеріп, мол тәжірибе жинақтадық

Курс барысында университетіміздің жас оқытушыларына көп жылдық тәжірибелері бар білікті де білгір оқытушылар дәріс және практикалық сабақтарын оқып, өз тәжірибелерімен бөлісті. Курстың бағдарламасына сәйкес өз дәрістерінде АА.Кульжумиева ЖОО-дағы нормативтік-құқықтық құжаттармен жетік таныстырса, А.С.Ниетова жоғары мектеп оқушыларының кәсіби педагогикалық мәдениеті туралы айтып өтті. Бүгінгі таңда оқытушының басты міндетінің бірі студентті сабаққа ынталандырып, зейінін шоғырландыру болса, ал студентті сабаққа қызықтырудың бірден-бір тәсілі – сабақта түрлі жаңа әдістерді қолдану болмақ. Осы бағытта Г.Г.Мухамбетова өз сабағында ЖОО-дағы семинарлар мен практикалық сабақтарды жаңа электронды платформалар мен гаджеттегі chatgpt, mentimeter, joyteka т.б. сол сияқты бағдарламалардың көмегімен қызықты өткізу жолдарын көрсетті. Г.С.Абугалиева мен С.Н.Ерниязованың «Жоғары мектептегі оқыту әдістері», «Педагогикалық технология» тақырыптарындағы практикалық сабақтарында жаңа әдістер мен жаңа технологияларды сабақта қолдану, топтық жұмыстарды ұйымдастыру, студентке білім берумен қатар шығармашылық қабілеттерін дамыту тәсілдері түсіндірілді. Жалпы курс көлемі 72 сағатты құрады. Осы берілген уақыт ішінде жас маман ретінде бар біліміміз шыңдалып, жаңа әдіс-тәсілдерді игеріп, мол тәжірибе жинақтадық.

«Жас оқытушылар мектебі» курсының жас мамандары тарапынан курсты ұйымдастырған университеттің әдістемелік жұмыс және білім беру технологиялар бөлімінің қызметкерлеріне ерекше алғысымызды білдіре отырып, алдағы уақытта осындай пайдалы курстарды көбірек ұйымдастыруға ұсыныс білдіреміз!

Г.С.МУХИЕВА,

Мектепке дейінгі және бастауышта оқыту педагогикасы БББ оқытушысы, магистр

ЗЕР ШЫҒАРУ ЖҮЙЕСІ БОЙЫНША ВИРТУАЛДЫ ЛАБОРАТОРИЯЛЫҚ ЖҰМЫС 3D МОДЕЛІ НЕГІЗІНДЕ

Елбасының «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» атты Жолдауында цифрлы технологияны қолдану арқылы құрылатын жаңа индустрияларды өркендетуге тиіс екеніміз айтылған. Білім беру саласындағы 3D технологиялары оқу үрдісін белсенді етуге, студенттердің шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Бүгінгі таңда білім беруде студенттерге тақырыпқа терең енгуге мүмкіндік беретін 3D моделін өз сабақтарымызда кеңінен қолданамын.

Сабақтың мақсаты мен міндеттері: Студенттерге зер шығару жүйесі және оның функциялары мен құрылымын тереңірек түсіну үшін 3D моделін пайдалана отырып, зер шығару жүйесі бойынша виртуалды лабораториялық жұмысты көрсету, 3D моделіне негізделген виртуалды лабораториялық жұмыс арқылы студенттердің зер шығару жүйесі туралы түсінігін қалыптастыру.

Сабақ барысында зер шығаруға байланысты көрнекіліктер ретінде 3D модельдер, адам организмінің макеті қолданылды. Алдымен презентация арқылы ағза схемасы және зер шығару жүйесі туралы жаңа тақырыпты түсіндірілді. Студенттер қажетті мәліметтерді дәптерлеріне жазып отырды. Сабақ барысында бүйректің құрылысы, қызметі толық талданып, практика жүзінде көрсетілді.

Сонымен қатар студенттердің қызығушылығын арттыру мақсатында 3 топқа бөліп, әр топқа зер шығару жүйесіне қатысты ұяшықтарда сұрақтар берілді. Әр топ ретімен ұяшықтарды тандай отырып сұрақтарға жауап берді. Топ студенті Тунгатар Жангүлім бүйректің негізгі қызметі сүзу процесін тәжірибе қою арқылы көрсетті. Студенттер аталған тақырып бойынша білімдерін тереңдету мақсатында **“SKETCHFAB”** деп аталатын 3D модельдеу платформасының веб-сайтын пайдаланды. Ол пайдаланушыларға интернетте 3D үлгілерін көрсетуге, кез келген мобильді браузерде, жұмыс үстелі браузерінде

немесе Virtual Reality гарнитурасында көруге мүмкіндік беретін WebGL және WebXR технологияларына негізделген қарау құралы. Платформа тек суретті 3D форматта көрсетіп қана қоймай әртүрлі мәлімет көздерін көрсетіп тұрады. Сабақта 3D модельдерді қолданудың бірқатар артықшылықтары бар, біріншіден – визуализация, екіншіден - 3D модельдеу студенттердің белсенділігін арттыру арқылы интерактивті оқытуға ықпал етеді.

Сабақты бекітуде Joyteka платформасында әр студент тест тапсырмаларын орындап, нәтижесі сол мезетте экранда көрсетіліп, студенттердің білімі бағаланды. 3D технологиясы мектептерде де, жоғары оқу орындарында да оқу процесінің ажырамас бөлігі болуы керек. Бұл технология анатомия, биология пәндерінен дене мен органдардың жеке бөліктерін модельдеуде, оқу үрдісін белсенді етуге, студенттердің шығармашылығын дамытуға және зерттеу жұмысына мүмкіндік береді.

Ж.Н.УАЛИХМЕТОВА,

Биология, география және химия мұғалімдерін даярлау білім беру бағдарламасының аға оқытушысы, жаратылыстану ғылымдарының магистрі

«Я памятник воздвиг себе нерукотворный...»:

студенты ЗКУ почтили память великого поэта

6 июня 2024 года исполнилось 225 лет со дня рождения великого классика русской литературы и создателя современного русского литературного языка Александра Сергеевича Пушкина. В Уральске, по традиции, день рождения поэта отмечается ежегодно. Этот город в Казахстане является особенным, поскольку именно здесь когда-то побывал великий поэт.

В 2006 году, объявленном Годом Пушкина в Казахстане, в Уральске открыт музей, посвященный его памяти. В этом году к юбилейной дате в городе было проведено множество праздничных мероприятий. Одним из самых ярких событий стало участие студентов первого курса филологического факультета Западно-Казахстанского университета им. М.Утемисова.

«Душа в заветной лире...»: праздничное мероприятие в честь Пушкина

Торжественное мероприятие, организованное областным историко-краеведческим музеем ЗКО, собрало почитателей таланта великого писателя. Праздник начался с церемонии возложения цветов к памятнику А.С. Пушкина. Затем встреча продолжилась в Доме-музее Пушкина, где присутствовали почетные гости: вице-консул Генконсульства РФ Х. Х. Атамурзаев, директор общественного культурно-просветительского фонда

несколько дней осенью 1833 года. Он приехал сюда не просто так – собирал материал для исторической монографии «История Пугачёва» и повести Капитанская дочка» – отметил Мухин.

Студенты демонстрируют мастерство

Завершение мероприятия стало ярким финалом. Студенты группы РЯЛШ-12 Букатов С., Жасталапов Исатай, Омирзак Инкар, Садыков Абылай, Тапалов Артур и Табылдиева Индира продемонстрировали искусство исполнительского мастерства, прочитав несколько произведений из творческого наследия Пушкина. В их исполнении прозвучали стихотворения «Ты и я», «Во глубине сибирских руд...», «Арион», «Я памятник воздвиг себе нерукотворный...», а также отрывки из романа «Евгений Онегин» – письмо Татьяны к Онегину и письмо Онегина к Татьяне.

ABSTRACT

A social network is a platform, online service or website designed to build, represent and organise social relationships displayed by social graphics. Today, it is becoming increasingly important for educators to utilise the power of social media to teach their subjects. This article talks about the role of social media in education

Keywords: information, information technology, social network, website, social media, continuing education, electronic portfolio, student, teacher, educational resource

The current modernised education system is undergoing a period of intensive modern technology. The concept of “lifelong learning” is firmly established. This means that learning should not end at a certain stage - school, university or other stages of education - but should, if possible, accompany us throughout our lives.

In one of the works by I.V. Robert, the term “informatisation” is interpreted as a process in which the sphere of education is provided with educational materials, technologies and realises the potential of various information and communication technologies.

The relevance of this topic is due to the fact that the analysis of scientific literature did not reveal any scientific work describing the use of social networks in teaching foreign languages. Social media, along with many other information and communication tools, have been incorporated into the traditional learning process in English language classes. These platforms have shown that they can be used effectively outside the classroom. The term “social networking” is now frequently encountered in all walks of life. This shows that this phenomenon is widespread in society. There is still no consensus on how exactly to interpret this term. For example, E. Bondarenko in her article writes that a social network is “software on the Internet that allows you to create your own profiles and communicate with other participants of the virtual space”. A very similar definition was given by a foreign author M.D. Boyda, where a

social network is “an Internet service that allows everyone to create a public or semi-public profile within the system, to organise social relations with other users. The nature and nomenclature of these relationships may vary from site to site”. Currently, some of the most popular social networks in Kazakhstan are Tik-Tok, Instagram, Vkontakte, Facebook, Odnoklassniki for the older generation and Twitter. Face-to-face English lessons can be characterised as limited in time and space. It is these online resources that help to expand a person's ability to learn beyond the walls of their institution. Social networks allow for distance learning, which is ideal for mastering all language skills and completing assignments regardless of where and when the student does it.

Variety of functional types of resources. Information materials differ in that they are presented in different forms (texts, graphics, audio and video recordings). In addition, we use online shops, online libraries, online catalogues and many other things that have found their place on the Internet. In addition, all of these materials can now be placed in one social space. Students are given the opportunity to use these resources in their learning, thereby developing the ability to search for and obtain the necessary information from various materials for learning English. A screenshot of the Vkontakte community digital library is shown. This is a collection of various study guides, dictionaries, and art books in English.

Multimedia. As stated earlier, the social

he fills in information about himself, saves necessary data and makes notes that can be shared with friends in the network.

The possibility of synchronous and asynchronous communication. Since social networking was created for the purpose of communication, there has always been a conversation feature. Users can communicate with each other in text format, as well as immediately reply to messages.

Some social platforms have taken it to the next level by adding audio and video calling to their functionality, which is very similar to the principles of Skype technology.

In today's world, attitudes towards education have also changed. It used to be thought that knowledge could only be gained from various

EFFECTIVE USE OF SOCIAL MEDIA DURING ENGLISH LANGUAGE TEACHING

Analysing the data on didactic properties of modern ICTs, we can conclude that they are related to social networks.

Multilingualism, multiculturalism. The user himself fills social networks with content, which means that information is provided in many languages of the world. Therefore, they are a good place to learn English. You will also find content on various cultural aspects of English-speaking countries. An example of a Twitter profile is English Heritage. Contains textual information about cultural values in English, historical facts of the UK.

Multi-level. The content that fills social networks is created by different people, different ages, education levels, etc.; some materials are intended for use by native speakers, others for educational purposes, and so on. A variety of multi-level materials in English can be used at all levels of education.

network can host materials in different formats: text, graphic images, audio recordings, video recordings. The use of different multimedia formats in the lesson transforms the learning process and also helps to maintain the atmosphere of being in a language environment among students. “Vkontakte” This is a group dedicated to the problems of littering the planet. We can see text information and pictures.

Use the hashtag #English to find a variety of photo and video content on the social network Instagram.

Ability to create a personal student profile. In social networks, each user can create a profile, through which they can save and distribute the information they need. This helps to identify the student himself, his interests. Also through this profile the user can communicate with other users. Figure 6 is a screenshot from Facebook. A personal profile of the user is offered, where

sources of information, now a method of working with information such as “information downloading” is being considered. The implication is that social media and the tools available on it are used by learners to create and upload content to the platform on their own. The social network is not used as a bank of ready-made information - the information in it is created by the users.

In social media you can find blogs, microblogs, wikis, podcasts, chat rooms and many other tools that you can use when you know English. Their diversity should encourage teachers to actively use social media in teaching. In addition, the use of social media platforms increases students' interest in the language, their enthusiasm and motivation to actively participate in different work formats and language experiences.

Mirkhat Zhanbolatuly AKHTAROV,
Arai Tasbolatovna BALMANOVA

Шешендіктану педагогикасының ізашары

Ақтөбе қаласынан қуанышты хабар жетті. Құдайберген Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университетінің IV курс студенттері Толғанай Есболсын, Гүлсая Мергенбаева, Диана Сембаевалар ұстазымыз, белгілі шешендіктанушы ғалым, профессор Қыдыршаев Абат Сатыбайұлының зерттеу еңбектерінің негізінде қазақ шешендіктану ілімін оқыту әдістемесі хақында **дипломдық жоба** қорғапты. Қолымызды шапалақтап қуана отырып таң қалғанымызды да жасырмадық. **Дипломдық жоба тақырыбы: «Қазақ шешендіктану ғылымын оқыту негіздері (Профессор А.С.Қыдыршаев еңбектері бойынша)». Ғылыми жетекшісі – филология ғылымдарының кандидаты, доцент Н.А.Садуақас.**

Педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Қазақстан Педагогикалық ғылымдар академиясының академигі, Қазақстан Ұлттық құндылықтар академиясының академигі, «Ерен еңбегі үшін» медалінің иегері А.С.Қыдыршаев – шешендіктану педагогикасының ізашары. Бізге мәлімі, **ізашар** деп белгілі бір істі, кесек саланы алғашқы болып қолға алып, сол сала арналарын зерделеп, кешенді эксперименттік тәжірибелер жүргізіп, ғылымның әрі қарай дамуына жол ашар, алғышарт болар негізді қағидаларын жүйелей ұсына білген тұлғаны танымыз. Осы тұрғыдан келгенде тақырыптық дипломдық жоба арқылы университет студенттері профессор Абат Қыдыршаевты шешендіктануды оқыту әдістемесі ілімін ғылыми тұрғыда тұңғыш рет қолға алушы, осы саланың дамуына жол ашушы, кешенді ғылыми-әдістемелік құралдарын (бағдарлама, оқу құралы, оқулық, монография, т.б.) әзірлеуші тұрғысында дәлелдейді. Дипломдық жобаның алғашқы бөлімі «Шешендіктанудың тарихы мен зерттелуі» деп аталып, ізденушілер шешендіктану мәселесінің зерттелу тарихына бойлап, шешендіктану ғылымының қазіргі қазақ тіл білімінде қарастырылуына барынша кең көлемде шолу жасаған. Ал зерттеу жұмысының «Шешендіктануды оқыту әдістемесі» атты екінші бөлімінде профессор А.С.Қыдыршаев еңбектеріндегі шешендіктануды оқыту мәселелерін жіті таразылап, ғылым саласын оқытуды дамыту аспектілеріне тәжірибелік негізде өзіндік тұжырымдарын иланымды ұсына білген. Жұмыс көлемі – 65 бет.

Дипломшы құрбыларымыздың бірі – **Есболсын Толғанай Есболсынқызы**. 2003 жылы қазан айының 7-сінде Ақтөбе облысы Хромтау қаласында дүниеге келген. Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университетінде 2020–2024 жылдар аралығында оқыған. Аталмыш тақырыпта

диплом жобасын сәтті қорғап комиссия мүшелері тарапынан жоғары баға алған **биылғы университет түлегі Толғанай: «Профессор А.С.Қыдыршаевтың еңбектері негізінде шешендіктануды оқыту мәселесіне қатысты дипломдық жобамызды үш студент бірігіп қорғадық. Зерттеу барысында шешендіктану ғылымы, оны оқыту ісіне қатысты мол ақпаратқа қанықтық, білім қорымызды тереңдете түсуге мол мүмкіндік алдық. Бұрын-соңды батылы барып, жүрегі тұрып қолға алынбай келген аса өзекті мәселеге бет бұрғызған ғалым ағамыз Абат Сатыбайұлына алғысымыз шексіз. Ендігі кезекте артқа бір қадам да шегінеміз келмейді. Осы тақырып аясында магистрлік диссертация жазу да ойымызда жоқ емес. Шешендіктану**

және оны білім беру саласында оқыту әдістемесі саласындағы зерттеулер ілгеріде де бізге, мектеп мұғалімдеріне, аса қажет екенін баса айтқым келеді», - деп толғанады. Құп дерлік! Айтса айтқандай!

Дипломшы студенттің бірі – **Мергенбаева Гүлсая Ақиқатқызы**. 2002 жылы тамыздың 14-інде Қызылорда облысы Арал ауданы Жақсықылыш кентінде дүниеге келген. 2020 – 2024 ж.ж. аралығында университет студенті. «Қазақ тілі мен әдебиеті» пәнінің мұғалімі мамандығын таңдаған. **Студент Гүлсая: «Диплом жобамызды даярлау үстінде шешендік өнер, шешендік сөз және шешендіктану саласына қатысты қыруар тың мәлімет көздерімен таныстық. Профессор Абат Сатыбайұлының шешен сөйлеу мәдениетін меңгеру әдістемесімен танысу мені терең ойға қалдырды... Сөзсіз, алдағы уақытта да ғалымның әдістемелік жүйесін тәжірибеде қолданарыма сенімдімін. Қазақ тілі мен әдебиетін шешендіктану ілімімен байланыстыра оқыту ауадай қажетті аса тиімді үрдіс болары даусыз. Ғалым Абат ағамызға шәкірттік алғысымды білдіремін»**.

Үшінші дипломшы студент – **Сембаева Диана Боранбайқызы**. Ақтөбе облысы Ойыл ауданы Құрман ауылында дүниеге келген. 2020 – 2024 ж.ж. университет студенті. Диана өз кезегінде профессор Абат Қыдыршаевтың шеберлік сағатына онлайн форматында қатысып, өзін толғантқан сауалын қойып, белсенділігі үшін Арнайы сертификат иегері атанған. **Диана: «Осы зерттеу жұмысына кіріспестен бұрын мен шешендіктану ауыз әдебиетінде ғана қарастырылады деген ойда болғанмын. Шешендіктану мәселесі бүгінгі инновациялық технологиялар мен ғылым-білім дамыған, жұртшылық жазуға ден қойған заманда**

да қоғамға қажеттігі ерекше артып отырғанына көз жеткіздім. Бұндай көзқарасымды қалыптастырған ғалым Абат Сатыбайұлының еңбектері екенін де ерекше ықыласпен айтқым келеді. Ғалым ағайымызға алдағы істеріне шығармашылық табыс тілеймін», - деп ағынан жарыла ақ тілегін жеткізді.

Профессор А.С.Қыдыршаев талдама тұжырымдарына сүйене айтсақ, шешендік өнер – қай заманда да, қандай қоғамда да көпшілік қауымға қайтарымы әсер ететін, тұлғаның санасын, сезімін баурап, күш-жігерін тасытатын орасан зор қуатты құрал. Шешендік – күні бүгінге дейін құдірет-күшін, қарым-қасиетін жоймаған өнер. Ендеше, осынау бір таңғажайып тамаша өнердің тұңғығына бойлап, кереметіне кенеліп көргенге не жетсін! Бүгінгі мақсат та – халық арасындағы шешендіктің өз қадір-қасиетін жоймаған, әрқашан дамуын тоқтатпаған ең өміршең өнер екенін аңғарту; шешендіктің, ең алдымен, көкейдегі ойды жүйелі құрау мен айтылмақ пікірді ұтымды жеткізудің, көпшілік алдында сөз сөйлеу шеберлігінің ең жоғарғы сатысы екенін таныту; шешендіктің кез келген тұлғаны көкке жетелейтіндігіне, көпке танытарына ой жүгірту; шешендік білік-дағдыларды қалыптастырудың қашан да заман талабы екенін сезіндіру; шешендік өнердің тіл өнері мен сөйлеу мәдениетінің шыңы екеніне көз жеткізу; шешендіктің ұлттық құндылық көзі екенін аңғарту; шешендік сөзді жанды сөз әрекеті арқылы көрініс беретін эмоционалды-интеллектуалды шығармашылықтың ерекше бірегей түрі екенін меңгерту арқылы шешендіктің жастар көркі екеніне екпін беру; білім алушыларға сөздің мағынасы қалай мәнерлеп айтылғанынан таныларын, сөздің тәмсілімен тамашалығын аңғарту; мақал айтсаң, жол сілтегенің, мәтел айтсаң, жан жұбатқаның тұрғысында таразылауға ойланту. Қысқасы, нәтижеде білім ордалары шәкірттерін ертеңгі елге тірек болар тұлға, кәсіби маман тұрғысындағы ұлттық құндылықтардың көзі шешендік өнер тағылымына бойлату, шешен сөйлеу мәдениетіне баулу. Ғажап

адам етіп тұрған адамзат баласының ұлы қабілеттерінің бірі. Тілсіз, сөзсіз, сөз сөйлеу дағдысынсыз адам өмірін көз алдымызға елестету мүмкін емес, оларсыз адам ғұмыры мағынасыз»; «Жалпы шешендік өнер тек шартты түрде ғана өнер делінеді, ал шын мәнісінде, бұл – бойында бұған қатысты аса қажетті белгілері жоқ болса да, әрбір адам игере алатын басым дәрежедегі шығармашылық іс-әрекетте. Әрбір сауатты адам үздіксіз де қажырлы, мақсатты да ұмтылысты еңбектің нәтижесінде шешендік өнер негіздерін, яғни, аудитория алдында түсінікті де қызғылықты және иланымды сөз сөйлеу білігін әбден меңгере алады»; «Кәсіби маманға сөз не үшін беріледі? Кәсіби маманға сөз өз ойын сапырылыстырып айту үшін емес, тыңдаушыларының ойына қозғау салу үшін беріледі. Ал педагогикалық әңгіме өткізуге төселу үшін, тіпті дарынды адамның өзіне де көп көмек керек», - деп тұжырым жасаған. Әбден құптарлық түйін!

Біз профессор Абат Сатыбайұлы сынды ұстазымызбен мақтанамыз. Бұйырса, біз де – биылғы Махамбет университетінің түлегіміз. Ғалым аға жетекшілігімен «Даналық негіздері: философиясы, рухани қазыналық тағылымы, сараптамасы, ізгілікке, жақсылыққа, имандылыққа бастар ұлағатты сөздер жүйесі (Лао Цзы, Кун Фу Цзы, Әбу Насыр әл-Фараби, Абай, Л.Н.Толстой, Шәкәрім сынды ойшылдардың даналық сөздері негізінде)», «Ұлы Дала тұлғалары: Әбу Насыр әл-Фараби, Абай Құнанбайұлы, Қожа Ахмет Ясауи шығармаларындағы адалдық, қайырымдылық, адамгершілік мәселелері», «Қабуснама»: ақыл-нақыл сөздерінің жүйесі, тақырыптық жіктелімі, сипаттамасы және тәлімдік мәні» тақырыптарында комиссия алдында дипломдық жұмысымызды үздік дәрежеде қорғай білдік. Ғалым ағамыз, барша ұстаздарымыз жоғары бағасын берді. Университетіміздің «Өркен» газетінің тұтас бір бетіне (15-бет) «Адамзат ұстазы Конфуцийдің даналығы» атты мақаламызды ұсындық. Бұл біздің

емес пе! Түпкі мақсат осы емес пе. Нәтижесін айтсайшы!..

Ұстаз ғалым Абат Сатыбайұлы Қыдыршаев: «Шешендік өнер – адам өмірінің әр қилы ішкі үдерістерін бейнелеудің озық тәсілі, өзгелерді өз еркіне бағындырудың аса күшті қаруы, жанды қарым-қатынастың амалы ретінде сөз сөйлеу сиқырына ие болғызатын шын мәнінде адамның құдіреттілігін танытатын көпқырлы ілім»; «Шешендік сөз – жанды сөз әрекеті арқылы көрініс беретін эмоционалды-интеллектуалды шығармашылықтың ерекше бірегей түрі»; «Сөз сөйлеу құдіретіне ие болу – адамның жер бетіндегі тіршіліктің бәрінен де жоғары сатыда екендігін танытатын, адамды

болашақ өмірімізге ерекше рух, орасан күш-қайрат берері даусыз.

Сөзіміздің соңында ұлағатты ұстазымызға: «Аса қадірлі Абат Сатыбайұлы! Сізге 2024 жылғы түлектер атынан шәкірттеріңіз ретінде айтар Алғысымыз шексіз! Сізге ақыл берген Алла мол ризық бергей! Дене берген Алла зор денсаулық бергей! Жан жаратқан Алла қажырлы рух бергей! Аман жүргейсіз, Аға!» демекпіз.

**Дана Жоламанқызы ҚАЛҚАМАНОВА,
Диана Нұрманқызы МӘДЕНИЕТ,
Амангүл Жұмақызы ТІЛЕУ,
М.Өтемисов атындағы Батыс Қазақстан
университетінің филология факультетінің
IV курс студенттері
(«Қазақ тілі мен әдебиеті» мамандығы)**

Маусым айының 5-7-сі күндері аралығында Алматы қаласы, Қазақ Ұлттық қыздар педагогикалық университетінің 80 жылдығына орай «Өнер арқылы тұрақты даму мақсаттарын алға жылжыту» атты халықаралық шығармашылық симпозиумы өтті. Кәсіби өнер алаңын құру және халықаралық ынтымақтастықты нығайту арқылы БҰҰ Тұрақты даму мақсаттарына үлес қосу және дарынды білім алушылардың шығармашылық әлеуетін дамытуға ықпал ету мақсатында ұйымдастырылған симпозиумға Қазақстан, Корея, Венгрия, Словакия, Қытай, Ресей, Түркия, Өзбекстан, Қырғызстан елдерінен арнайы шақырылған талантты қылқалам шеберлері қатысты. Шара аясында шетелдік қонақтардың қатысуымен Алатау бөктеріне пленэрлік жұмыс және оқу шеберханаларында шеберлік сыныптар өткізілді.

Қылқалам шеберлері

Халықаралық симпозиумға М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінен Отаров Мэлс Таскалиұлының жетекшілік етуімен студенттеріміз Нұрболат Айсезім және Кондакова Анастасия қатысты. Өсемдікті қағаз бетіне көркем суреттеген студенттеріміз үздік нәтиже көрсетіп, жүлделі орындарға ие болды. Атап айтсақ, Нұрболат Айсезім Саясатқызы 3-дәрежелі дипломмен және арнайы қатысқаны үшін сертификат иегері атанса, Кондакова

Анастасия Александровна «Лучшее композиционное решение» аталымымен және қатысқаны үшін арнайы сертификатпен марапатталды. Студенттерімізге жетекшілік етіп, халықаралық дәрежедегі симпозиумға қатыстырған Отаров Мэлс Таскалиұлы да алғыс хаттармен марапатталды.

Биік шыңға ұмтылған, додалы бәсекеге қабілетті студенттерімізге әрдайым үздік нәтижеде болуларына тілек білдіреміз.

Сараманды сараласақ

Педагогикалық сараман – бұл студентке өзін мұғалім ретінде сезінуге һәм сынауға берілетін мүмкіндіктер мезгілі. Білім беру мен тәрбиелеу жұмысы қайнап жатқан ортаға еніп, сол жұмысқа білек сыбана кірісуде біліміңмен қоса, «тактика» деген жүйрігің болуы тиіс. Тактика деп отырғанымыз сыныптың деңгейі мен ондағы ахуалға сай қолданатын әдіс-тәсілдер кешені. Қазіргі оқушылардың ақпараттық сауаттылығы жоғары деңгейде екендігін ескерсек, сабақтың бірсарындылықтан ада болуын қадағалауымыз қажет. Біріншіден, бұл оқушылардың арнайы қабілеттерін дамытады; екіншіден, сынып белсенділігі мен оқу деңгейін арттырады. Мәселен, мен сараман барысында оқушылармен ұдайы кері байланыс жасау барысында оларға ойын түріндегі сабақтардың ерекше ұнайтынын анықтадым. Соған сәйкес сабақ форматын квест, филфорд, қазынаны табу, жылдамдықты талап ететін ойындарға дейін түрлендіріп отырдым. Сараман барысында қолданған әдіс-тәсілдерді зерделей келе, келесідей ой түйдім: пікір алмасу, ойкөкпар (дебат) түрінде өтетін сабақтар оқушылардың шешен де шебер сөйлеу машығын дамытады. Квест ойындар оқушылардың ынтымақтастыққа тәрбиелеп, тез ойлануға жетелейді. Ал «жылжымалы қалам» әдісі - сабақта енжар отыратын оқушылар үшін таптырмас әдіс.

Сараман барысында тағы бір ескеретін жайт – оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру. Шәкірт кез келген пәннен өтілетін тақырыптың адам

өмірінен алатын орнын, адамзат үшін маңызын ұғыну керек. Айталық, қазақ әдебиеті пәнінен шығармаларды талдаған уақытта оқушылардан кейіпкерлер іс-әрекетін, сөзін қазіргі заман тұрғысынан қалай бағалауға болатынын, оларға ұқсас адамдар шынайы өмірде бар-жоғын сұрау арқылы жас ізденімпаздардың таным көкжиегін кеңейтуге болады.

Жалпы алғанда педагогикалық сараман бүгінгі студент, ертеңгі ұстаздың кәсіби имиджін қалыптастырудың алғышарты дегім келеді. Бұл жолда сыныптың орнынан тұрып амандасу арқылы ілтипат көрсетуінен бастап, сараман аяқталар тұста көздері мөлдіреп отыратын оқушылардың ақ қағаздай көңілдеріне куә боласыз. Сөз соңында әр студент-машықкерге айтпағым мынау: егер сіз өзгелерді және олармен бірге өзіңізді дамытуға, оқытуға, тәрбиелеуге шынайы ден қойсаңыз, келешек ұстаздық қызметіңіз де ғұмырлы болмақ.

Шынар КАЖЕТЕРОВА,
ҚТӘ-43 тобының студенті

Берекемі болған 1 жыл

Мен, Бауыржанұлы Ғалымжан Махамбет Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті Филология факультетінің Қазақ тілі және әдебиеті БББ-ның 1-курс студентімін. Шыны керек ең алғаш бұл университетке түскенімде “барлығы керемет болады, барлығы мен ойлағандай ойдағыдай өтеді, мен үшін жақсы орта болады” деп мүлдем ойламадым. Бірақ, уақыт өте келе тамыр етің өзің оқып жатқан жеріңе үйренісіп кетеді екен. Барлығы мен ойлағаннан да бетер керемет өтті, өзім үшін жайлы, қайырлы орта таба білдім, жаңа таныстық, жаңа достар пайда бола бастады.

Осында өткен 1 жылым өте тез өтіп кеткен күннің өзінде жақсы естеліктер мен керемет сәттерге толы болды. Ең алғашқы жаңа буынды, яғни, бізді құшақ жая қарсы алған 2-курсардан құралған студенттік деканат құрамы бізді өздерінің қатарларына тартып, нені істеу керектігін, нені істемеу керектігін үйретіп, аға буынның ақыл-кеңесін айтқан болатын. Бұл жерде өткен 1 жылым тек қана жай әншейін оқумен ғана шектеліп қана қойған жоқ. Жоғарыда айтып өткен студенттік деканат құрам мүшелері біздің жаңа таланттарымызды, жаңа қасиеттерімізді аша білді. Солардың арқасында өзіміздің қолымыздан не келетінін білдік, түсіндік. 365 күнде қанша мейрам, той бар, солардың барлығы дерлік дәл осы филология факультетінде, 1-курсымда аталып өтті.

Жеке тұлға болып қалыптаса бастауымыздың бірден-бір себепкері дәл осы филология факультетінің студенттік деканат құрамы болды. 1 жыл сабақ оқи беріп, өзіңді тек сабаққа қана бұра беретін болсаң

өмірдің мәнін жоғалтып алғандай боласың. Сол себепті де өзіңді басқа жағынан, өзіңді басқа қырыңнан көрсете білу қажет, көрсету қажет. Өмірімдегі ең бақытты өткен 1 жылым десем де қателеспеймін. Себебі, университеттегі белсенділік өмір - бұл ешқашан кері оралмайтын кезең. Бар кезінде бағалап, қадірін түсініп, орынды пайдаланып, өзімізді көрсете білсек тіптен керемет болады.

Рану Русланқызы бастаған, Бекмарғұлан Мұхтарұлы қоштаған (немесе) Бекмарғұлан Мұхтарұлы бастаған, Рану Русланқызы қоштаған) деканаттық құрамға мың алғысымды білдіремін.

Біз өзіміз кеңес беретіндей, ақыл айтатындай жаста емеспіз, бірақ сонда да дәл осы 1 жылда біздің жіберген қателіктерімізді жасамай, біздің жаман жағымызды емес, жақсы жағымызды қарап, сол жақсы жағымызды өздеріңізге қабылдасаңыздар деймін. Ал, болашақ жас буын, жаңа буын, келер жылы келетін 1-курс студенттері, біз сіздерді асыға әрі қуана-қуана күтудеміз. Бұл оқу ортасына түскендеріңізге өкінбейтіндей етіп өткіземіз. Тек қана “сабақ, сабақ, оқу, оқу” деп жүріп қалмаңыздар. Миларыңыз су болып қалады. Ми әрдайым тынығып, басқа да нәрселермен айналысу қажет. Сондықтан барлықтарыңызды Махамбет Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінің филология факультетінің белсенділер қатарына шақырамын!

Бауыржан ҒАЛЫМЖАНҰЛЫ,
ҚТӘ-11 тобының студенті

Бала шақтан болашаққа

2023 жыл бітіруші түлектер үшін әдеттегідей толқыныс пен қуанышқа, кеуденді кернеген сезімдерге, қиындық пен қызыққа толы жыл болды. ҰБТ-ны сәтті аяқтап, грантқа тапсырар уақытта таңдауым талай дүлдүлді өмір айдынына түлетіп ұшырған, 90 жылдық тарихы бар Махамбет университетіне түсті. Құдай бұйыртып сол жылдың қыркүйегінде Махамбеттік студент атандым. Міне, қазір уақыт зымырап өте шығып, 1-курсты тәмамдап жатырмын.

Кез келген жасөспірім жаңа ортаға келер сәтте қобалжитыны анық. Біз де солай келдік. Мектеп қабырғасынан ажырап, енді ғана үлкен өмірге қадам басып жатқан 1-курс студенттері үшін университетіміз ерекше қабылдау кештерін, танысу сағаттарын өткізді. Соның ішінде филология факультеті өзінің 1-курс студенттерін ерекше қарсы алды. Бірінші қыркүйектен бастап тобымдағы қыздарыммен танысып, өзім оқитын филология факультетінің оқытушыларын көрдім. Сөзсіз, 1-курс кезеңінде есімізге оралатын қызықты сәттердің бәрі белсенді ортамен, ұйыммен болған сәттер. Мектеп кезінен-ақ Махамбет университетінің «Ақиқат» пікірталас орталығы бар екенін естіп жүрдік. Ол кезде «Ақиқат» сынды орта біз үшін арман болатын. Дәл осы арманымызға бізді бір табан жақындатқан Махамбет студенті атануым еді. Сабақпен бірге бірден «Ақиқат» пікірталас орталығына тіркелдім. Ол жақта бізді республикалық аренаның фаворитіне айналған Ақиқат Президенті Бозова Зарина Бейбітқызы жылы ниетпен қарсы алды. Дебат арқылы бір-бірімізбен жақындасып, өте жайлы ортаға келдік. Жаз бойы уайым қылып келген жаңа ортаны өзіміз құрап, дамушылардың шаңырағын құрастырдық десек те болады. Көп ұзамай, «Ақиқат» ЖҚБ ПО-ның тренерлік қызметін, 2-семестрде пікірталас орталығының филология факультеті бойынша координаторы лауазымын сеніп тапсырды. Осы оқу жылының ішінде біз облыстық, республикалық пікірсайыс турнирлерінің ұйымдастырушысы атандық. Қостанай, Алматы қалаларында өткен республикалық турнирлерге барып қанжығамыз майланып қайтты. Университетіміздің арқасында, дебаттың арқасында ел-жер көруге жаңа мүмкіндіктер алып, білімімізді толыстырдық. Басында қорқасоқтап келген ортада қазір өз үйіңдей сезім кешесің. Бұның бәрі бізді бірден жылы леппен қарсы алған университетіміздің себепкерлігімен деп есептеймін.

Қазіргі таңда М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінің, соның ішінде тарихы тамырлы филология факультетінің студенті екеніме шексіз қуаныштымын. Сапалы білім алып қана қоймай, ел ертеңін өз қолына алатын жалынды, рухты жастарды тәрбиелеп жатқан оқу ордамыздың болашағы жарқын болсын. Мүмкіндіктер үшін университет басшылығына, президентіміз Зарина Бейбітқызына, факультетіміздің студенттік деканы Рану Русланқызына алғысымыз шексіз.

Рахмет, Махамбет! Рахмет, Ақиқат!

Ақбота ШИРМЕДИН,
ҚТӘ-11 тобының студенті

2016 жылы қаңтардың 30-ынан бастап шығады-Издается с 30 января 2016 года

Газет – халықтың көзі, құлағы һәм тілі.
Ахмет Байтұрсынұлы

ЖУРНАЛИСТ

№5 (70), маусым, 2024 жыл

(Journalist)

Баубек Бұлқышев атындағы жас журналистер клубының жаршысы

■ Дүние де өзі, мал да өзі

Ғылымға көңіл бөлсеңіз ...

Қоғамды жайлаған бес кеселмен, атап айтқанда, есірткі саудасы және нашақорлықпен, лудоманиямен, тұрмыстық зорлық-зомбылық, буллинг және агрессиямен, вандализммен, ысырапшылдықпен бүкіл ел болып күресіп, тосқауыл қоюға шақырамын.

Біз жақсылыққа жетеміз десек, жағымсыз әдеттерден арылуымыз керек. Жақсыдан үйреніп, жаманнан жирене білуіміз қажет. Яғни, шын мәнінде озық ұлт болу үшін жақсылыққа ұмтылумен қатар, еліміздің өсіп-өркендеуіне кедергі болатын жаман әдет, жағымсыз қылық және қауіпті кеселден құтылуымыз керек.

Бұл – ұлттың жаңа сапасын қалыптастыру жолындағы өте маңызды қадам. Ұлы Абай «Бес нәрседен қашық бол, бес нәрсеге асық бол» деген. Бұл – әрине,

ҚР Президенті Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың Атырау қаласында өткен Ұлттық құрылтайдың үшінші отырысында сөйлеген сөзінен

ешқашан ескірмейтін, мән-маңызын жоғалтпайтын өсиет. Бірақ әр заманның өзіне тән сын-қатерлері бар. Жаһандану үрдісіне, жаңа технологияның дамуына және басқа да себептерге байланысты қоғамға қауіпті жаңа кеселдер пайда болды.

Мен бүгін маңызды идеологиялық тұжырымдарымыз бен негізгі бағыттарымыз туралы тарқатып айтып бердім. Бұл – Тәуелсіздік және Отаншылдық, Бірлік және Ынтымақ, Әділдік және Жауапкершілік, Заң және Тәртіп, Еңбекқорлық және Кәсіби біліктілік, Жасампаздық және Жаңашылдық. Ұлтымыз осы идеялық негіздерді басшылыққа алса, болжаусыз және қарқынды дамып келе жатқан ХХІ ғасырда лайықты орнын табады. Құзырлы мемлекеттік органдардың бәрі өз жұмысын қайта қарап, осы тұғырнамаға үйлестіруі қажет.

Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың жуырда ғалымдармен кездесіп сөз сөйлеуі – зиялы қауымға да, еліміздің ертеңі өркенді жас тұлғаларға да ой салған тың қадам. Мемлекет басшысының елді қарқынды дамытудың бірегей айқын жолы ғылым-білімді өркендету, отандық ғалымдарды қолдау тұрғысындағы аса өзекті де түйткілді мәселелерге қатысты айтқан тұжырымды тезистері әбден қолдауға лайық деп білеміз.

Қашан да ел дамыту хақындағы ұтымды да оралымды сөз жалын мен оттан, төккен терден, туындаған қауіп-қатерден жаралып жатады. Бір қарағанда көкірегі сезімді,

көңілі ойлы тұлғаларға ел жағдайының тыныс-тіршілігінің бәрі де анық та қанық секілді. Десек те, тәуелсіз еліміздің құндылықтарын жаңа ұрпақ санасына сіңіруде, халықтың әл-ауқатын арттыруда, ел дамуының қарқындылығын ширатуда ғылым мен білімнің өзектілігі даусыз. Адами капиталды тиімді пайдаланудың да, елдік рухты еселей түсудің де маңызды факторы – білім мен ғылым.

Біле білсек, ғылым – теңіз, білім – қайық. Астары терең теңеулер. Аксиомасы сол: адамзат әлемінің шарықтап шығар биік шыңы ғылым арқылы ғана жүзеге асары ақиқат. Бұл ретте ғылым – капитан, іс-тәжірибе – оның жауынгерлері іспетті. Демек, күллі әлемдегі ғылым

мен білім – мақсатты да межелі ісіміздің нәтижелі жүзеге асуының алтын алқасы дерлік. Абай данамызға сүйене айтсақ, тегінде адам баласы адам баласынан ақыл, ғылым, ар, мінез секілді құндылықтармен озары даусыз. Ойлана қарасақ, одан басқа тұстармен оздым ғой демектің бәрі де – ақымақшылық. Дүние де өзі, мал да өзі ғылымға көңіл бөлсеңіз демей ме данышпан.

Мемлекет басшысының ғылымды дамыту мәселесіне басымдық беруі – елді дамытуда аса өзекті мәселе. Ғылым – елдің озық қарқынды дамуының негізі. Мемлекет басшысы тарапынан айтылған ғылым мен білімнің дамуы негізіндегі Еуразияның ірі цифрлық хабтарының біріне айналуы; елдің көліктік-логистикалық әлеуетін арттыру; Қазақстанның Еуразияның тораптық транзиттік хабы ретіндегі позициясын нығайту; «ақылды» қалалар салу; инновациялық кластерлер құра отырып, ғылыми мекемелер мен бизнес арасында тығыз өзара қарқынды іс-қимылды тереңдету; табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайларды болжау мен алдын алуды озық елдер деңгейіне көтеру; табиғи ресурстарды ұтымды пайдалануды қамтамасыз ету міндеттері секілді өркениетті елдерге тән қарышты қадамдар жүйесі – ел келешегі.

Жасыратыны жоқ, елімізде әлі де шешімін таппай жатқан мәселелер бастан асады. Мәселен, жол сапасы мәселесі. Турасын айтсақ, бізде де сапалы жолдар салу жалпы ұлттық міндетке айналуы тиіс. Сапалы жолдарсыз еліміздің қандай да бір ілгерлеуі туралы сөз қозғалмаса керек-ті ...

Демек, бүгінгі Қазақ еліндегі күллі халықтың қолдау үдесінен табылатын ғылым-білім, руханият, мәдениет бағдарламасы аясында әділетті Қазақстанның жаңа ұрпағының ұлтжанды болуының бірегей факторы білім-ғылым, мәдениет, рухани сала ісі десек, күшіміз – білімде, ғылымда, мәдениетте, тектілік тәрбиесінде болғаны. Қазіргі қоғамдағы жалынды жастарды білікті, рухты, рухани мәдениетті, туған ел патриоты тұрғысында баулу – жоғары білім беру, рухани ағарту арнасы, тәрбие саласы мамандарының қасиетті парызы. Қазақ елі ұрпағын ұлттық құндылықтар жүйесінде баулуда білімді, ғылымды бәрінен биік қоюға, ұлттық мәдениеттің тұңғық тұнбасына бойлатуда, ата-баба дәстүрінен тәлім алуда отансүйгіш ұлтжанды патриот тұлғаларды, ғылым, рухани сала мамандарын биік талаптар үдесінде даярлау аса қажетті іс.

Осыншама іргелі де келелі елдік істе ғалымдарымыз – жанып тұрған шырақ сынды. Мәселен, университеттің профессор ғалымдары қандай болса, білім-ғылым ордасы да солай болмақ. Бүгінгі таңда ел университеттерінің студент-жастарын ғылым жолына бет бұрғызу ауадай қажет іс. Біздіңше, ниетсіз, құлықсыз, құштарлықсыз, қиналыссыз айтылған сөздің де, істің де салмағы кем. Елдің ертеңі болар жастарды тұңғық ғылымға, терең білімге қызықтыра баули білгенге не жетсін! Тәуелсіз еліміздің ертеңі болар жігерлі де рухты жастарды дара ғылыми көшбасшылыққа, рухани-адамгершілік саласына баулу жолында басымыз төрде, кешенді күллі ісіміз өрде болғай! Осы жолда ойымыз у, сөзіміз су, үмітіміз бу болмағай!

Абат ҚЫДЫРШАЕВ,

Қоғамдық даму департаментінің директоры, «Ерен еңбегі үшін» медалінің иегері, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Қазақстан Педагогикалық ғылымдар академиясының академигі, Қазақстан Ұлттық құндылықтар академиясының академигі

■ Игілік

Шешендікке баулыр туындылар

Жуырда кеуде марқайтар сериалды қуанышты жаңалықтар легі келіп жетті. Алғашқысы – Құдайберген Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университетінің доценті, филология ғылымдарының кандидаты Садуақас Нұрбол Абдоллаұлы мен студент- шәкірттері Гүлсая Мергенбаева, Диана Сембаева, Толғанай Есболсындардың «Қазақ шешендіктану ғылымын оқыту негіздері (Профессор А.С.Қыдыршаев еңбектері бойынша)» атты ғылыми туындыларына Қазақстан Республикасының Авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге қатысты мәліметтерді авторлық құқық беретін мемлекеттік тізімге енгізу туралы Куәлігінің (Свидетельство о внесении сведений в государственный реестр права на объекты, охраняемые авторским правом) (№47622, 18 маусым 2024 ж.) берілгені жөнінде. Ақтөбелік ғалым Нұрбол Абдоллаұлы мен шәкірттерінің ыждағатты еңбекқорлығына, қарымды ізденістеріне ризашылығымызды білдірдік, ақ тілегімізді арнадық, алғысымызды жаудырдық.

Сондай-ақ бүгінгі күні ұлағатты ұстазымыз профессор

Қыдыршаев Абат Сатыбайұлының авторлығымен даярланған бес еңбек – «Қазақ афористикасы: теориясы мен практикасы», «Мектеп мұғалімінің шешен сөйлеу мәдениеті», «Шешендіктану», «Шешен сөйлеймін десеңіз...» атты электронды оқу құралдарына да ҚР Авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге қатысты мәліметтерді авторлық құқық беретін мемлекеттік тізімге енгізілгені туралы арнайы Куәліктер берілді (Куәлік №47718; №47719, 20 маусым 2024 ж., №47770, 21 маусым 2024., №47809, 24 маусым 2024 ж.) Аталған білім беру, ағарту саласы мамандары мен студент жастарды шешен сөйлеу мәдениетіне баулуда аса зәру, таптырмас оқу құралдарының авторы «Ерен еңбегі үшін» медалінің иегері, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, академик Абат Сатыбайұлын оқу үдерісінде аса қажетті оқу құралдарының басылым

көруімен әрі еңбектерінің мемлекеттік реестерге тіркелуімен құттықтай отырып, ағамыздың отбасына аманшылық, деніне саушылық, ісіне шығармашылық табыс тіледік.

Арайлым АХОНОВА,

Тәрбие жұмысы және жастар саясаты департаментінің менеджері

Мерейіңіз таси берсін, Майра Тулегеновна!

Өмірде де, қызметте де басына қандай іс түссе де жасымаған, бағы жанса тасымаған, өз ортасында мықты қызметкер, адал дос, асыл жар, сүйікті әже, біздің әріптесіміз Майра Тулегеновна ресми түрде зейнеткер атанды.

Майра Тулегеновна – өз ісінің қас шебері, адал қызметкер. Оның жұмыс компьютерінде оқытушылардың көп жылғы құжаттары сақталған. Сол құжаттардың ішінен қай жылғы, қай хаттама, қай пәннен бағдарлама немесе оқу-әдістемелік кешені т.б. қай дискіде, қандай бумада, қандай файл атауымен сақтаулы, яғни барлық мағлұмат Майра Тулегеновнаның жадында сақталған десек қателеспейміз. Өзісіне мығым, еңбекқор, ұжым арасында үлкен беделге ие.

11 маусым күні физика-математика факультетінде информатика мұғалімдері мен IT мамандарын дайындау БББ-ның аға зертханашысы Майра Тулегеновнаны зейнетке шығаруға арналған салтанатты шара ұйымдастырылды. Салтанатты шараның шымалдығы академиялық мәселелер бойынша басқарма мүшесі-проректор

Гүлжахан Смайловнаның құттықтау тілегімен ашылды. Сонымен қатар, шараға келген қонақтар кәсіподақ ұйымының төрағасы Салауат Абаевич, группаласы Жамиля Махатовна, достары Өмірғали Молдашев пен Роза Лукпановна, бірге қызмет еткен әріптестері Рүстем Аманжолович, Румия Абаевна, Шолпан Боранбаевналар да жүрекжарды лебіздерін ақтарып, гүл шоқтарын ұсынды. Салтанатты шарада әріптестеріміздің ұл-қыздары да бой көрсетіп, музыкалық аспаптың сүйемелдеуімен де, жеке дара да ән шырқап көтеріңкі көңіл-күй сыйлады. Шара соңында Майра Тулегеновна сөз алып әріптестеріне алғыс білдірді.

Майра Тулегеновна мен жолдасы Жұма ағай арыстай 3 ұлды тәрбиелеп, өсіріп-өндіріп, үлкен өмірге жолдама беріп қазіргі уақытта 8 немеренің ата-әжесі

болып отыр.

Ізгілікті нұрын шашар маңайға,

Адамсыз ғой үлгі болар талайға.

Жақсылықты өзіңізден көп көрген,

Ұмытпайды туған-туыс қалайда!

Үлгі болған үлкенге де жасқа да,

Сыйлар сізді туған-туыс, бауыр да.

Бақытты боп бұл өмірде мәңгілік,

Қосқан сізге құдай өзі бақ-дара.

Майра Тулегеновна, сізді адам өмірінің айтулы белесі – 61 жасыңызбен шын жүректен құттықтаймыз! Сізді өмірден тоқығаны мол аяулы ана, еңбек сіңірген қызметіңізде білікті маман ретінде жақсы білеміз. Сізге жарқын да мағыналы өмір,

деніңіздің саулығын, отбасыңыздың амандығын, қызыққа толы ғұмыр кешіп, көпшіліктің ыстық ықыласы мен құрметіне, ризашылығына бөленіп, барлық ойлаған арман-мақсаттарыңыздың орындалуын тілейміз!

Информатика мұғалімдері мен IT мамандарын дайындау БББ ұжымы

Ай ұздіктері

Университет жастары әрдайым байрақты бәсекелерде бой көрсетіп, жүлделі орындарды иемденіп келеді. Маусым айында да студенттеріміз жеңіс тұғырынан көрініп, мақтанышымызға айналуда.

Өзбекстан елі Ташкент қаласында өткен қол күресінен жастар, жасөспірімдер арасындағы Азия чемпионатында ФКС/У-29 тобының студенті Асанова Дана жеңімпаз атанып, алтын жүлдеге ие болса, Құрашева Аяулым күміс жүлдеге ие болды. Кураторы - Гадилхан Нурболатович. Сонымен қатар, ФКС-11 тобының студенттері Әлжан Айдаңа, Сырым Көркем жеңімпаз атанып, алтын жүлдегер атанды. Кураторы - Балыков Бекет Айткалиевич. Магистранттар арасынан да М.Байниязова алтын жүлдеге ие болды.

Алматы қаласында өткізілген Алатау барысы Республикалық турнирінен фкс-27 тобының студенті Аманғали Рамазан жүлделі 1-орын алды.

Астана қаласында өткен бокстан 22 жасқа дейінгі жастар арасындағы Азия чемпионатында Аққалықов Сабыржан 71 келі салмақта жеңімпаз

атанды. Финалда тәжік спортшысы Давуд Махамовты 5-0 есебімен жеңді. Жаттықтырушылары - Б.Ищанов, Е.Каримов, С.Султанғали.

Астана қаласында Қазақстан Республикасының 52 ЖОО қазақ күресінен студенттік спорт лигасы өз мәресіне жетті. Бастапқы әскери дайындық және дене шынықтыру мұғалімдерін дайындау БББ студенттері жекелей сында Жанболатұлы Эльнар I орын, Жұмағалиева Ақерке II орын, Миразат Айбатыр III орынды иеленді. Жетекшісі: - А.Ш.Байенов.

Астана қаласында Қазақстан Республикасының 52 ЖОО қатысқан баскетбол 3x3 студенттік спорт лигасы өз мәресіне жетті. Бастапқы әскери дайындық және дене шынықтыру мұғалімдерін дайындау БББ студенттері командалық есепте 7-орынға жайғасты. Команда құрамы: Бейбітәлі Бекасыл, Хангереев Бекарыс, Ермеккалиев Нурасыл, Сарсенов Арсен. Жаттықтырушы – О.М.Отаров.

Щучинск қаласында Қазақ күресінен 23 жасқа дейінгі жастар арасында Қазақстан Республикасының чемпионаты өткізілген болатын. Университетіміздің намысын қорғаған ФКС-27 тобының студенті Миразат Айбатыр алтын жүлдеге ие болса, ФКС-25 тобының студенті Молданияз Бақнұра күміс жүлдені қанжығасына байлады.

Барлық студенттеріміз шын жүректен құттықтаймыз!!!

Бағытымыз Орал-Қостанай-Орал

Жаратылыстану-география факультеті 6В01526 Биология-география білім беру бағдарламасының 3-курс студенттері 10 маусым – 16 маусым. аралығында Орал-Қостанай-Орал маршруты бойынша алыс кешенді сараманнан өтті.

Сараман барысында маршруттық бақылау, сипаттау, жүйелік құрылымдық талдау, объектілерді салыстырмалы географиялық және т.б. әдістерді пайдаланып, теориялық білімдерін практика жүзінде қолдана алды. Аймақтың физикалық географиялық, экономикалық-географиялық сипаттамасын, каланың, кәсіпорындардың, зерттеу аймақтарының ерекшеліктеріне қарай жұмыстар жүргізілді. Сараман кезінде студенттер бригадаға бөлініп, шатыр тігіп, кезекшіліктерін жоғары деңгейде жауапкершілікпен атқара алды. «Соколов-Сарыбай» кен орны, «Сосновый бор» шипажайы, АО «АгромашХолдинг КЗ» ауыл шаруашылығы техникаларын өндіретін кәсіпорын, «Allur» - автомобиль өндіруші зауыты, Eurasian Resources Group (ERG) мекемесі, Қостанай облыстық тарихи-өлкетану мұражайымен танысты, сондай-ақ, аралау барысында көптеген жаңа мәліметтерді білді. Бұл алыс кешенді сараман арқылы тек қана географиялық білімдерін ғана емес, ботаникалық білімдерін де практика жүзінде тереңірек шыңдады. Сол негізде Қостанай облысының Қарағайлы орманынан, *Trifolium repens* (L), *Leucanthemum vulgare* (L), *Plantago media* (L), *Vicia cracca* (L), *Lepidium campestre* (L), *Euphorbia cyparissias* (L), *Molopospermum peloponnesiacum* (L), *Astragalus cicer* (L), *Rosa acicularis* (L), *Lygodesmia texana* (T. A. Gray), *Galium verum* (L), *Euphorbia esula* (L), *Tragopogon dubius* (S), *Pleurozium schreberi* (B), *Poa trivialis* (L), *Cladoniaceae* (L), *Fragaria vesca* (L), *Myosotis arvensis* (L), *Phleum pratense* (L) өсімдіктерін кездестіріп, сипаттама берді. Бұл алыс кешенді сараман студенттердің бірінші кезекте білімдерін кеңейтсе, екінші кезекте бір-бірімен тығыз байланыс орнатып, топ ішінде жағымды атмосфера қалыптастыруына жағдай жасады.

Осындай «Жаратылыстану-география» факультеті студенттеріне теориялық білімдерімен қоса, практикалық білімдерін шыңдау мақсатында мол мүмкіншіліктер сыйлағаны үшін М.Өтемісов атындағы БҚУ-ға алғысымызды білдіреміз!

Жанәлім ТУНГАТАР,
БГ-31 тобының студенті

РЕДАКЦИЯҒА КЕЛІП ТҮСКЕН МАТЕРИАЛДАР ӨНДЕЛЕДІ. ҚОЛЖАЗБАЛАР АВТОРЛАРЫНА КЕРІ ҚАЙТАРЫЛМАЙДЫ. ДЕРЕКТЕРДІҢ ДӨЛДІГІ ҮШІН АВТОР ЖАУАПТЫ. ЖАРИЯЛАНЫМ АВТОРЛАРЫНЫҢ ПІКІРЛЕРІ РЕДАКЦИЯ КӨЗҚАРАСЫН БІЛДІРЕМДІ.

МЕНШІК ИЕСІ:

М.Өтемісов атындағы

Батыс Қазақстан

университеті.

Газет айына бір рет шығады.

Газет Қазақстан Республикасы Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігінде 14.06.1995ж. тіркеліп, тіркеу туралы нөмірі №11390-Г куәлігі берілген.

ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі Ақпарат комитетінің келісімімен мерзімді баспасөз басылымдарын және (немесе) ақпарат агенттіктерін 04.03.2021ж. қайта есепке алу туралы №КЗ27VPY00033105 куәлігі берілген.

Таралымы 800. Тапсырыс №498

РЕДАКТОР: Азиза СУЙНШКАЛИЕВА

ТІЛШІЛЕР:

Дильназ АМАНЖАНОВА, Ақерке АҚЫЛБЕКҚЫЗЫ, Зада БАҚТЫҒАЛИ, Айсеім АДІЛХАНОВА, Диана ХАСАН

БЕТ ҚҰРУШЫ & ДИЗАЙН:

Асель АБДУЛЛИНА

ФОТОСУРЕТ:

Оқу теледидары және графикалық жобалау зертханасы

Газет Редакциялық баспа орталығында теріліп, беттелді.

«Полиграфсервис» ЖШС баспаханасында басылды.
Мекен жайы: Орал қаласы, Л.Толстой көшесі, 27/3.
тел.: 50-51-48, 51-41-99

Мекен-жайымыз: 090006, Орал қ., Н.Назарбаев даңғылы, 162, тел.: 50-94-45. Біздің сайт: www.wksu.kz, e-mail: orken.gazeti@mail.ru